

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií

Katedra studií občanské společnosti

**Zapojení českých sítí nestátních neziskových organizací do
evropských sítí**

Diplomová práce

Vypracovala: Bc. Markéta Kadlecová

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Marie Dohnalová, CSc

Praha 2007

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a s použitím literatury uvedené v seznamu literatury.“

Souhlasím s tím, že tato diplomová práce může být zveřejněna v elektronické knihovně FHS a může být využita i jako studijní text.“

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své diplomové práce doc. Ing. Marii Dohnalové CSc., za ochotu s jakou mi vždy vyšla vstříc, za čas, který mi věnovala a především za její přínosné rady. Dále bych chtěla vyjádřit svou vděčnost Mgr. Tereze Pospíšilové, Ph.D. za její konzultace na počátku psaní této práce, která mi pomohla ujasnit si, jak bych měla svou práci směřovat. V neposlední řadě patří můj dík Mgr. Monice Klimentové za její konzultace týkající se metodologie.

Obsah

Abstrakt.....	6
Klíčová slova.....	6
1. Úvod.....	7
1.1. Vymezení tématu	8
1.2. Metodologie.....	9
2. Teoretická část.....	11
2.1. Oborové sítě	11
2.1.1. Definice oborových sítí.....	11
2.1.2. Funkce a přínosy sítí.....	15
2.1.3. Problémy a nevýhody sítí.....	20
2.2. Empirická podoba českých sítí nestátních neziskových organizací	23
2.2.1. Struktura sítí	23
2.2.2. Fungování sítí – komunikace a rozhodování	25
2.3. Zapojení českých sítí do evropských sítí	27
2.3.1. Evropské sítě nestátních neziskových organizací.....	27
2.3.2. Typologie evropských sítí nestátních neziskových organizací.....	28
2.3.3. Politiky Evropské unie týkající se síťování	29
2.3.4. Přínosy zapojení národních sítí do evropských sítí	33
2.3.5. Problémy při zapojení národních sítí do evropských sítí.....	34
3. Empirická část.....	36
3.1. Metodologie.....	36
3.2. Představení českých a evropských sítí nestátních neziskových organizací.....	40
3.2.1. Zelený kruh.....	40
3.2.2. Česká ženská lobby.....	41
3.3. Analýza.....	42
3.3.1. Vznik českých sítí a zapojení do evropských sítí.....	42
3.3.2. Struktura sítí.....	43
3.3.3. Zapojení českých sítí do aktivit evropské sítě.....	45
3.3.4. Komunikace.....	47
3.3.5. Důvod zapojení organizací do české sítě.....	49
3.3.6. Ovlivňování evropských politik.....	50
3.3.7. Proud informací.....	52
3.3.8. Srovnání českých sítí s ostatními národními sítěmi.....	53

3.3.9. Přínosy zapojení do evropských sítí.....	54
3.3.10. Překážky zapojení do evropských sítí	56
3.4. Přehled výsledků analýzy.....	59
3.5. Závěry analýzy.....	64
4. Závěr.....	68
5. Literatura.....	70
6. Přílohy.....	75
6.1. Seznam a charakteristika členských organizací České ženské lobby.....	75
6.2. Seznam a charakteristika členských organizací Zeleného kruhu.....	78
6.3. Dotazník.....	81
6.4. Seznam respondentů.....	83
O autorece.....	84
Slovník důležitých pojmů.....	85
Rejstřík.....	86

Abstrakt

Cílem této práce je kvalitativně popsat zapojení českých oborových sítí nestátních neziskových organizací do evropských sítí nestátních neziskových organizací. Teoretická část definuje pojem sítě, jejich funkce, přínosy a nevýhody a představuje empirické výzkumy zaměřené na tuto problematiku, které byly realizované v České republice. Navazuje popis evropských sítí nestátních neziskových organizací, jejich funkce, výhody, politiky Evropské unie týkající se sítí a negativa nadnárodního síťování jak z pohledu jednotlivých národních organizací, tak ze širší perspektivy. Empirická část přináší případovou studii dvou českých sítí, které jsou členy evropských sítí. Výzkum je zaměřen na způsob spolupráce sítí, dále na analýzu přínosů zapojení do evropských sítí pro nestátní neziskové organizace, popis toho, k čemu zapojení ve skutečnosti slouží a v neposlední řadě na problémy a překážky úspěšné kooperace. Dvě případové studie provedené v rámci výzkumu umožní replikovat závěry i na další sítě spolupracující v jiných oblastech. Závěr zařazuje výsledky výzkumu do širšího teoretického kontextu a navrhuje konkrétní doporučení pro zlepšení kooperace.

Klíčová slova

- Evropská unie
- evropské politiky
- evropské sítě
- legitimita
- lobbování
- nestátní neziskové organizace
- oborové sítě
- participativní demokracie
- reprezentativnost

1. Úvod

Po pádu socialistického režimu v roce 1989 bylo podmínkou nastolení liberální demokracie vybudování občanské společnosti (Marada, 2003: 157). Otázka, zda se to podařilo nebo ne, je jistě složitá a mohla by být předmětem samostatné diplomové práce. Nezpochybnitelná je však skutečnost, že v Československu a posléze v České republice vzniklo mnoho nestátních neziskových organizací, jedné ze složek občanské společnosti, které si postupně vybudovaly určité jméno a postavení na veřejnosti, stejně jako mezi veřejnou správou. Se vstupem České republiky do Evropské unie byl před nestátní neziskové organizace postaven další úkol – zapojit se do evropského dění. Podle časopisu *Economist* je až 80 % národní legislativy přijímáno na úrovni Evropské unie¹ a nestátní neziskové organizace proto musí posunout cíl svého lobbování z národních států na evropskou úroveň. Jednotlivé organizace nepracují v evropských institucích samy, ale prostřednictvím evropských sítí, ve kterých jsou zapojeny skrze národní koordinace, které jsou za komunikaci s evropskou centrálou zodpovědné. Mnoho českých sítí nestátních neziskových organizací tuto „hozenou rukavici“ přijalo a stalo se členy evropských oborových sítí majících své sídlo v Bruselu.

Sítování nestátních neziskových organizací do „Evropy“ je v odborné literatuře popisováno jako jakýsi téměř univerzální klíč, který pomůže organizacím při řešení mnoha současných problémů od fundraisingu, přes získání informací po posílení jejich postavení a zlepšení image (Čepelka, 2003; Český neziskový sektor před vstupem do EU, 2003). Zapojení do evropských sítí bylo před vstupem České republiky do Evropské unie popisováno jako největší výzva a možnost pro české nestátní neziskové organizace. Za jeden z hlavních přínosů zapojení do evropských sítí uvádí odborná literatura možnost ovlivňovat politiky přijímané v Evropské unii, připomínkovat legislativu a podílet se na její tvorbě (Čepelka, 2003; Stulík, 2003). Evropské instituce jsou sice nakloněny jednání a konzultování s nestátními neziskovými organizacemi, ale za rovnocenné partnery pokládají především evropské sítě. Evropská komise svými politikami podporuje vytváření celoevropských sítí a s těmito sítěmi komunikuje jako se zástupci evropské občanské společnosti a evropského veřejného mínění. Toto úsilí je vedeno snahou zvýšit důvěryhodnost evropských institucí a zapojit do tvorby politik občany (Commission, 2000). Na druhou stranu může tato snaha vyústit až v situaci, kdy sítě vznikají a nestátní

¹ http://www.economist.com/blogs/certainideasofeuropa/2007/02/the_80_fairytale.cfm navštíveno 11.5. 2007

neziskové organizace spolupracují, protože se to od nich očekává a protože Evropská komise tuto spolupráci financuje.

Bohužel existuje pouze málo informací o tom, jak skutečně probíhá spolupráce a komunikace mezi jednotlivými organizacemi, českými a evropskými sítěmi. Odborná literatura se tímto fenoménem zabývá spíše teoreticky a v České republice není k dispozici mnoho empirických dat o evropském síťování. V poslední době byl proveden pouze jeden výzkum, který se zaměřil na síťování v České republice (Pospíšilová, 2005). O evropských sítích a zapojení českých organizací do nich víme pouze to, kolik organizací zhruba takto spolupracuje. Existuje pouze málo literatury, která by popisovala, jak spolupráce s evropskými sítěmi skutečně vypadá, co nestátním neziskovým organizacím přináší a zda organizace plně využily možnosti, které se jim otevřely po vstupu České republiky do Evropské unie a opravdu prostřednictvím evropských sítí ovlivňují evropské politiky.

1.1. Vymezení tématu

Téma diplomové práce je motivováno několika důvody. Zaprvé je cílem zjistit, zda je vztah mezi českými nestátními neziskovými organizacemi a evropskými sítěmi reciproční, tedy zda se rovným dílem zapojují do jednání a přispívají do dění v evropské síti, nebo spíše využívají služeb evropských sítí a při jednáních následují kolegy západních zemí. Evropské sítě jsou totiž financovány Evropskou komisí za předpokladu, že mají členské organizace z většiny členských zemí Evropské unie. Tato skutečnost vedla před vstupem České republiky k nabírání členských organizací z nových zemí. Je otázkou, nakolik se tyto organizace do dění v evropských sítích zapojují a zda mají stejnou pozici jako sítě ze starých členských zemí.

Za druhé je cílem analyzovat, zda jsou evropské sítě prostředkem, pomocí kterého mohou jednotlivé národní organizace ovlivňovat evropskou agendu. Celoevropské sítě nestátních neziskových organizací jsou totiž často zmiňovány jako zástupce evropského veřejného mínění a Evropská komise je chce využívat pro konzultaci při tvorbě některých politik. Sítě mají podle Evropské komise zprostředkovávat znalosti a problémy z jednotlivých členských zemí, zpracovávat a poskytovat dále. Práce se pokusí analyzovat, zda evropské sítě skutečně reprezentují jednotlivé národní organizace a představují tak most mezi evropskými institucemi a občany.

Třetím cílem je popsat, jaké skutečnosti omezují spolupráci mezi českými a evropskými oborovými sítěmi. Síťování může podle mnohých autorů vyřešit některé ze stávajících problémů českých nestátních neziskových organizací. Mezi největší problémy

české občanské společnosti patří klientelismus, neprůhlednost, neschopnost sebe-propagace, špatná kvalita řízení a rozhodování, malé finanční zdroje, špatné fungování sítí, neschopnost komunikovat a neschopnost mobilizovat veřejnost (Vajdová, 2005). Všechny tyto problémy a slabé stránky může zapojení do evropských sítí a spolupráce s nestátními neziskovými organizace ze Západní Evropy pomoci řešit. Z toho důvodu je nutné analyzovat, jak v současné době tato kooperace funguje, jaké jsou její největší překážky a zjistit, jak by bylo možné spolupráci zlepšit.

Sítě patří podle Vajdové (2005: 18) do struktury občanského sektoru, což je jedna ze čtyř dimenzí, jak posuzovat stav občanské společnosti². Lze tedy říci, že kvalita a množství sítí může implicitně vypovídat o úrovni vyspělosti českého občanského sektoru. Je tedy nutné, abychom vedle informací o počtu sítí znali i formu spolupráce. Cílem této práce je kvalitativně popsat zapojení českých oborovými sítí nestátních neziskových organizací do evropských sítí. Pozornost bude zaměřena především na charakter spolupráce, protože o této skutečnosti neexistuje dostatek dostupných informací. Zadruhé bude identifikováno, zda se české sítě snaží prostřednictvím evropských sítí ovlivňovat evropské politiky. Tato práce analyzuje také největší překážky hladké spolupráce a zapojení do evropských sítí. Konkrétně budou zodpovězeny tyto hlavní výzkumné otázky:

- **Jak funguje zapojení českých sítí nestátních neziskových organizací do evropských sítí?**
- **K čemu slouží zapojení českých organizací do evropských sítí?**
- **Jaká jsou omezení zapojení českých sítí do evropských sítí?**

1.2. Metodologie

Teoretická část práce je zaměřena na seznámení s problematikou síťování. V první části teoretické práce bude definována tato problematika a bude vymezena terminologie. Další část představí funkce sítí, přínosy a nevýhody síťování a dále výzkumy zaměřené na síťování, které byly realizované v České republice. Závěr teoretické části je věnován základním poznatkům o evropských sítích, politikách Evropské unie zabývajících se touto problematikou, jejich přínosem a nevýhodami a zapojením českých sítí nestátních neziskových organizací do evropských sítí.

² Index občanské společnosti (CIVICUS Civil Society Index) je název výzkumu, který posuzuje stav vyspělosti občanské společnosti v různých zemích světa. Mezi proměnné, které vyspělost určují, patří struktura, prostředí, vliv a hodnoty občanského sektoru.

Empirická část představí analýzu dat a odpovědi na hlavní výzkumné otázky. Závěr přinese shrnutí získaných poznatků a jejich zařazení do teoretického rámce, navrhne další oblasti výzkumu a formuluje obecnější hypotézy, které budou aplikovatelné na zapojení českých sítí do evropských sítí i v jiných než studovaných sektorech.

Pro empirickou část byla zvolena metoda případové studie, která je vzhledem ke svým charakteristikám nejvhodnější pro stanovený záměr, tedy analýzu spolupráce českých a evropských sítí nestátních neziskových organizací. Kvalitativní metoda je v tomto případě vhodnější než kvantitativní, protože cílem práce je zachytit detailně charakter komunikace a její nuance. „V případové studii jde o zachycení složitosti případu, o popis vztahů v jejich celistvosti....Předpokládá se, že důkladným prozkoumáním jednoho případu lépe porozumíme jiným podobným případům (Hendl, 2005: 104)“. Na závěr práce budou formulovány hypotézy, které bude možné aplikovat i na jiné sítě a jejich spolupráci s evropskými sítěmi. Případová studie je v tomto případě nejužitečnější metodou, protože umožňuje komplexní porozumění dané problematice. Práce vychází z teoretické koncepce případové studie Roberta K. Yina. Hendl (2005: 109) o Yinově pojetí píše: „Případové studie jsou nejvýhodnější strategií, když nás zajímají otázky „proč“ a „jak“, přičemž nemáme vliv na průběh událostí a zaměřujeme se na přítomný jev v rámci jeho reálných kontextů.“ Dvojnásobná případová studie navíc umožní širší porozumění dané problematice a dále potvrdí dosažené závěry.

Data budou sbírána prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů, obsahové analýzy a zúčastněného pozorování.

2. Teoretická část

Teoretická část práce přináší přehled teoretických koncepcí, které souží jako východisko pro empirický výzkum. Tato část mapuje dostupnou českou i zahraniční odbornou literaturu zabývající se problematikou oborového síťování nestátních neziskových organizací na národní i nadnárodní úrovni.

2.1. Oborové sítě

Tato kapitola poskytuje obecný teoretický úvod, který osvětlí definice sítí a jejich teoretické vymezení. Tato část bude sloužit jako teoretické východisko pro empirickou studii a analýzu.

2.1.1. Definice oborových sítí

Definice oborových sítí není v České republice nikterak ucelená a existují různé přístupy k tomuto tématu i různé názvy. „V terminologii českého neziskového sektoru neexistuje ustálený výraz, který by označoval dlouhodobou spolupráci vzájemně nezávislých neziskových organizací činných ve stejném oboru (Zahradníčková, 2005: 10).“

Existuje několik běžně používaných pojmů pro označení dlouhodobé spolupráce několika nestátních neziskových organizací. Nejčastěji používanými termíny je *střecha* a *síť*. Pospíšilová provedla v rámci svého výzkumu *Oborové zastřešující organizace v občanském sektoru v ČR (2005)* průzkum internetových odkazů a identifikovala nejčastěji používané pojmy pro dlouhodobou spolupráci nestátních neziskových organizací. Na základě svého průzkumu odlišuje *síť*, *střechu* a *zdrojové centrum*. *Síť* je podle ní typicky horizontální a je méně formalizovaná. „*Síť* může mít členy i statut, ale může to být i prostý adresář emailových adres... Cílem *sítí* je vyměňovat si informace, učit se, navazovat kontakty a vztahy (Pospíšilová, 2005: 7).“ *Střecha* je formálnější než *síť*, jedná už se o formalizovanou organizaci. *Střecha* má členské organizace a poskytuje jim služby. Naproti tomu *zdrojové centrum* je podle Pospíšilové odbornější. „[Zdrojová centra] nejsou primárně organizované na členském principu... a především poskytují technickou, odbornou a informační oporu širšímu okruhu organizací neziskového sektoru (2000: 7).“ Jiné odborné publikace termín *střecha* a *síť* nerozlišují. Publikace *Definice neziskového sektoru* (Škarabelová, 2005) oba termíny volně zaměňuje. Objevují se i jiné termíny, např. *koalice* (Spiralis, 2004) či *asociace*, který často využívají samotné *sítě*³.

³ Existující oborové sítě, které se označují jako asociace: Asociace informačních poradenských středisek, Asociace národnostních sdružení, Asociace občanských poraden, Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel, Asociace poraden pro zdravotně postižené, asociace pro podporu rozvoje

V této práci je využíván termín síť⁴. Pojem síť je momentálně používán častěji a odpovídá terminologii používané v rámci evropských institucí, evropských politik a samotných evropských sítí.⁵ Termín síť navíc umožňuje vytvoření slovesa – síťovat, i podstatného jména popisujícího tuto kooperaci - síťování, což u jiných termínů není možné. Pro potřeby diplomové práce je síť definována jako formalizovaná organizace, jejímiž členy jsou autonomní nestátní neziskové organizace a byla založena za konkrétním účelem.

Další často používaným kritériem pro popis sítí je odlišení regionálních a oborových sítí. *Regionální síť* spolupracují na základě geografické sounáležitosti v regionu. Příkladem regionálních sítí může být Asociace nestátních neziskových organizací Jihomoravského kraje BANNO. Činnost regionálních sítí se soustřeďuje na podporu organizací v určitém regionu a vyjednávání s místní samosprávou. Cílem BANNO je: “napomáhat rozvoji občanské společnosti; společný postup při jednání s orgány státní správy i místní samosprávy, legislativními orgány a zástupci politických stran; koordinovat společné zájmy v oblasti finanční, legislativní i informační, prohloubit vzájemnou informovanost mezi členy Asociace a koordinovat jejich aktivity; vybudovat informační a poradenský servis pro NNO v Jihomoravském kraji; společná prezentace vůči veřejnosti a podnikatelskému sektoru (<http://www.rekojmk.cz/stanovy.php>).“

Druhým typem sítí jsou *oborové síť*. Jedná se o spolupráci organizací na základě společného tématu. Pospíšilová (2005: 6) definuje oborové síť takto: „Oborové zastřešování z definice vzniká kolem jasného obsahového tématu nebo sféry společných činností...“ Ve svém výzkumu Pospíšilová (2005: 8) definovala oborovou síť⁶ následovně:

Informačních center pro mládež v ČR, Asociace pro rovné příležitosti, Asociace spotřebitelských organizací, Asociace školních sportovních klubů, Asociace tělovýchovných jednot a sportovních klubů české republiky, Česká asociace pro psychické zdraví, Česká asociace Sport pro všechny, Česká asociace streetwork (Pospíšilová, 2005).

⁴ U jiných autorů je u přímých citací ponechán původní termín, i když se liší od terminologie této práce, u nepřímých citací je používán termín síť.

⁵ Tento pojem používá např. Evropská komise, Evropský hospodářský a sociální výbor, Evropská kancelář pro životní prostředí.

⁶ Pospíšilová (2005) používá termín oborová střecha

- Nestátní nezisková organizace.
- Nemusí mít žádnou právní formu, nicméně obvykle má právní formu občanského sdružení.
- Jedná se o sdružení organizací (členských organizací), nikoli jen jednotlivců (fyzických osob), a obvykle to jasně deklaruje ve stanovách nebo jiném dokumentu vyjadřujícím její poslání.
- Sdružuje především nestátní neziskové organizace a mezi členy nepřevládají státní nebo podnikatelské subjekty.
- Sdružené organizace musí být autonomní, nikoli organizační složky nebo pobočky založené střechem.
- Organizace jsou sdružené primárně na základě společného oboru (např. životní prostředí, děti a mládež, sport) nebo tématu (např. dobrovolnictví).

Zahradníčková (2005) definuje ve své magisterské práci oborovou síť takto: „Vymezení termínu oborová síť“:

- Oborová síť je postavená na dlouhodobé spolupráci na sobě vzájemně nezávislých nestátních neziskových organizací.
- Tato spolupráce je určitým způsobem formalizovaná – síť nemusí být právnickou osobou, ale existuje společný závazný dokument, ke kterému se hlásí všichni členové, a který stanovuje pravidla spolupráce.
- Oborová síť sdružuje právnické, případně i fyzické osoby, (převážně) neziskového charakteru.
- Pojátkem spolupráce členů oborové sítě je společný předmět zájmu v oboru činnosti, ve kterém působí.
- Oborová síť působí většinou celostátně, v ojedinělých případech může působit omezeně ve specifickém regionu České republiky (Zahradníčková, 2005: 11)“.

Vedle regionálních a oborových sítí lze definovat *oborové sítě v regionech*, tedy organizace, které se zabývají společným tématem a spojily se v určitém regionu, aby toto téma prosazovaly. Zahradníčková (2005) řadí tento typ organizací k oborovým sítím, ale tyto organizace fungují trochu jiným způsobem a jejich cíle jsou také jiné. Tento typ organizací např. nespolupracuje s evropskými sítěmi, protože jejich zájmem není ovlivňování evropských politik, ale ovlivňování místních politik ve prospěch určitého tématu. Příkladem takové organizace může být Brněnská ženská platforma, která spojuje brněnské ženské nestátní neziskové organizace a jejímž cílem je seznamovat veřejnost s opomíjenými ženskými tématy a zapojit se do komunitního plánování města. Cílem této platformy je lobbying na úrovni města a kraje (Králíková, 2006: 17). „Skupina organizací i jednotlivých osob (se sešla) za účelem hlubší spolupráce a podpory aktivit v městě Brně, posilování způsobu a možností řešení otázek souvisejících s problematikou rovnosti žen a mužů na místní i krajské politické úrovni (<http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?apc=zzgx1--&x=1930260>).“

Dohnalová (2004: 84 – 85) představuje další hlediska dělení zastřešujících organizací. Vedle již zmíněného dělení na regionální a oborové lze tyto subjekty členit také podle typu členství a stupně formalizace. Dělení podle typu členství bere v úvahu, jestli organizace sdružují pouze nestátní neziskové organizace nebo i další subjekty převážně z veřejné správy, případně i fyzické osoby. Dalším hlediskem může být stupeň formalizace. Spolupráce může fungovat pouze v podobě pracovních skupin nebo může být síť zcela formalizovaná v podobě občanského sdružení nebo zájmového sdružení právnických osob. „Neformální spolupráce nevyžaduje formální stvrzení členství a umožňuje volnější spolupráci odrážející míru zájmu na jednotlivých tématech, obvykle nejrůznějších partnerů (Dohnalová, 2004: 85).“ Formalizace je obvyklá hlavně v případě existence dlouhodobé koncepce spolupráce.

Tato práce zkoumá organizace, které spolupracují na oborovém principu. Tento výběr je dán tématem empirického výzkumu, tedy spoluprací s evropskými sítěmi. Organizace, které obhajují regionální zájmy, fungují jiným způsobem a nespolupracují s evropskými sítěmi na ovlivňování evropských politik nebo obhajobě určitého tématu. Práce se zaměří na organizace, jejichž činnost je formalizovaná, i když nemusí být právnickou osobu a které mají společný cíl.

Při definici bude využita definice oborových sítí Zahradníčkové (2005) a bude použit pojem oborové sítě. Z její definice bude, jak už bylo zmíněno výše, vyřazen poslední bod její definice.

2.1.2. Funkce a přínosy sítí

Funkce a přínosy sítí lze členit různým způsobem. Dohnalová (2004: 85) je dělí na funkce obecné a specifické, dále na funkce zaměřené na vnější vztahy a na funkce směřované ke členům asociace. Mezi obecné a specifické funkce patří např. podpora rozvoje občanského sektoru; prosazování společných zájmů občanského sektoru; provádění veřejné kontroly a navrhování legislativních opatření; práce na dlouhodobých koncepcích a podíl na tvorbě politik. Mezi funkce sítí zaměřené na vnější vztahy lze řadit zprostředkovávání informací z dané oblasti veřejnosti; obhajoba a prosazování zájmů a potřeb členů vůči ústředním orgánům státní správy, partnerským organizacím, dárcům a sponzorům, koordinace společného postupu členských organizací vůči veřejné správě či jiným strukturám v občanském sektoru; zvyšování prestiže členů na veřejnosti. Mezi funkce směřované ke členům asociace patří např. ochrana práv a zájmů členů, informování, výměna zkušeností a koordinace mezi členskými organizacemi; zajištění informačních, poradenských a jiných servisních služeb, poskytování vzájemné podpory mezi členy, přijímání vnitřních pravidel a standardů pro činnost členů, zprostředkovávání odborné komunikace mezi členy, organizace vzdělávání a odborných akcí, publikační činnost (Dohnalová, 2004).

Pospíšilová (2005) prováděla výzkum týkající se síťování v České republice. Pro svůj výzkum stanovila možné funkce sítí následovně (2005: 32):

- Regulatorní funkce (předpisy, pravidla, standardy, certifikace, etický kodex)
- Informační funkce (informační bulletin, e-maily)
- Výměna zkušeností a sdílení know-how
- Vzdělávací funkce (pořádání školení)
- Odborná pomoc (zpracovávání analýz, odborné poradenství v oblasti legislativy)

nebo financí)

- Finanční pomoc (zprostředkování přístupu k financím nebo poskytování grantů)
- Aktivní zastupování zájmů a lobbování v jednání s veřejnou správou (připomínkování zákonů, práce v poradních komisích)
- Aktivní zastupování zájmů a lobbování v jednání s jinými aktéry (vůči firmám, zahraničním institucím, parlamentu, médiím, jiným nestátním neziskovým organizacím) (Pospíšilová, 2005).

Pospíšilová (2005: 32) na základě svého výzkumu uvádí, že mezi nejčastější funkce sítí patří (uvedeno v sestupné tendenci) předávání informací, vzdělávání, lobbování, lobbování s jinými aktéry, výměna zkušeností, odborná pomoc, regulační funkce a na posledním místě fundraising. „Poskytování a předávání informací je hlavní činnost, kterou střechy dle svých představitelů plní pro své členy; mezi třemi prioritními činnostmi uvedlo informování 60 % střech a není žádná, která by tuto roli nezmínila (Pospíšilová, 2005: 32).“ Na druhou stranu je podle Pospíšilové pro některé sítě důležité lobbování. Tato funkce není sice vykonávána všemi sítěmi, naopak některé střechy již s tímto cílem vznikají.

Vystupování vůči veřejné správě a její ovlivňování a rozvíjení oboru neziskové činnosti je označováno mnoha autory jako nejčastější funkce sítí nestátních neziskových organizací (Frič, 2000; Frič, 2000a; Frič, 2001; Gajdoš, 2004; Pospíšilová, 2005; Zahradníčková, 2005). Podle Pospíšilové (2005: 45) znamená společné vystupování vůči veřejné správě lobbování, ovlivňování legislativy, jednání, partnerství. Rozvíjení oboru činnosti dané sítě lze definovat jako zkvalitňování služeb, vytváření metodik a zlepšování situací cílových skupin.

Frič (2000a) se zabývá obecně vlivem sítí na občanský sektor i na obor, ve kterém působí. Síť podle něj přispívají k posílení a větší profesionalitě oboru i celého občanského sektoru. Úkolem sítí je hlavně koordinovat spolupráci nestátních neziskových organizací, usnadňovat navazování kontaktů, poskytovat lobbovací a advokační servis, zajišťovat kvalitu poskytovaných služeb, zpřístupňovat informace o organizacích, vzdělávat zaměstnance nestátních neziskových organizací a jejich dobrovolníky, zajišťovat

organizacím public relations a kontrolovat dodržování žádoucích neformálních norem chování uvnitř občanského sektoru (Frič, 2000a).

Frič (2001) upozorňuje na provázanost obou funkcí sítí. Pokud nebudou sítě schopny řešit problémy uvnitř celého sektoru nebo oboru, nemohou se stát rovnocenným partnerem veřejné sféry. „Schopnost neziskového sektoru jednat jako společenský aktér a partner státu (tedy) závisí od jeho vnitřních kvalit jako celku, tj. od charakteru a hustoty jeho vnitřních sítí vzájemně propojujících jednotlivé NO (Frič, 2001: 121).“ Zásadní je ovšem síťování na centrální úrovni, které pomůže řešit mezioborové problémy celého sektoru. Neschopnost nestátních neziskových organizací vytvořit akceschopný vrcholový orgán omezuje jejich možnost stát se rovnocenným partnerem státu a společenským aktérem (Frič, 2001).

Frič (2000) se ve svém výzkumu Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky zabýval sdružováním organizací a jejich vlivem. Sítě totiž podle něj mohou hrát zásadní roli v ovlivňování veřejné politiky. Frič (2000: 13) cituje Salamona a Anheira⁷. „Již ve své práci z roku 1996 mluví Salamon a Anheier o třetím sektoru jako o „nové globální síle“, která významným způsobem profiluje veřejnou politiku státu blahobytu.“ Úspěšnost nestátních neziskových organizací ovlivňovat veřejnou politiku státu ale podle něj závisí právě na tom, zda jsou organizace schopné se sdružovat do sítí. Tento argument podpořila během jeho výzkumu většina respondentů, podle kterých je síťování jeden z možných způsobů, jak ovlivňovat veřejnou politiku a začít spolupracovat s veřejnou správou. Individualistické chování jednotlivých organizací nemá podle respondentů šanci na úspěch (Frič, 2000: 79) .

Tento argument podporuje také Gajdoš (2004), který rovněž upozorňuje na souvislost mezi vytvářením sítí nestátních neziskových organizací a jejich schopností ovlivňovat veřejnou politiku, resp. lobbovat. Síťování je podle něj jedním z nejčastějších způsobů, jak nestátní neziskové organizace lobbují. „(Neziskové organizace) lobbují převážně prostřednictvím sítí, do kterých jsou jejich organizace zapojeny, a v těchto sítích jsou lidé, kteří se na lobbying zaměřují (Gajdoš, 2004: 34).“

Funkcemi sítí se ve svém výzkumu zabývala také Vajdová (2005). Za nejdůležitější cíle zastřešujících organizací patří podle respondentů obhajoba a prosazování společných zájmů občanského sektoru jako celku, koordinace společného postupu členských

⁷ Salamon, Lester M.; Anheier, Helmuth. K. 1996. *The Nonprofit Sector. A New Global Force*. (The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Projekt). Baltimore, Institute for Policy Studies, The Johns Hopkins University. Working Paper No. 21.

organizací vůči veřejné správě; ochrana práv a zájmů členů; zlepšení přístupu k finančním prostředkům pro členy; podpora činnosti a rozvoje členů; rozvíjení spolupráce s ostatními organizacemi občanské společnosti. Nejeefektivnější jsou sítě podle respondentů v servisní a odborné podpoře činnosti členů. Naopak nejméně prospěšné jsou sítě ve fundraisingu (Vajdová, 2005: 33).

Dalším přínosem síťování může být *zlepšení vztahu mezi jednotlivými organizacemi*. Frič (2001) upozorňuje na pozitivní vliv síťování, které zmenšuje rivalitu a uzurpování si moci některými neziskovými organizacemi. „Nastartovaný proces oborové a regionální integrace pomáhá překonávat nezdravou rivalitu uvnitř jednotlivých oblastí působení NO (Frič, 2001: 119).“ Sítě také mohou zamezit tomu, aby jedna nezisková organizace vystupovala jako představitel celého sektoru a jediná organizace, které může řešit danou problematiku, ačkoli v dané oblasti existuje mnoho nestátních neziskových organizací. Frič nazývá tento problém oligarchizace (Frič, 2001: 118). Jako příklad je možné uvést oblast rovných příležitostí, ve které je obecně prospěšná společnost Gender Studies veřejnou správou a médií vnímána jako jediná organizace zabývající se touto problematikou nebo v oblasti boje s korupcí, kdy podobně vystupuje pražská pobočka Transparency International.

Mezi další přínosy oborových sítí patří i pomoc při *financování* jednotlivých organizací. Ve zprávě z výzkumu o financování ženských práv (Clark, 2005: 62) je síťování zmíněno jako jeden z nástrojů získávání finančních prostředků pro celý obor sítě. Zpráva se sice věnuje pouze ženské problematice, ale její závěry lze generalizovat pro celý občanský sektor. Podle autora je i přes velkou rozdílnost v rámci ženských nestátních neziskových organizací nutné, aby tyto organizace jasně artikulovaly, jak budou mobilizovat finanční prostředky pro celý obor. Je jasné, že některé skupiny nebo jednotlivci mají více příležitostí setkávat se s donory, např. během konferencí. Podle Clarka (2005) je zásadní, aby ty organizace, které mají přístup k donorům vystupovaly v zájmu celého hnutí. „Silné aliance a politické pakty jsou mezi ženskými organizacemi potřebné, aby artikulovaly společnou odpovědnost a závazky a zajistily, aby ti, kdo mají přístup k donorům, reprezentovali agendu, která je širší než pouze agenda jejich organizací (Clark, 2005: 62).“ Získat peníze je podle Clarka snadnější, pokud organizace vystupují jednotně. Zásadní pro úspěch je právě to, aby za tím, kdo mluví s donorem stálo velké množství organizací.

Jak upozorňuje Pospíšilová (2005) a Frič (2000), mohou sítě přispět i k *šíření informací* v rámci oboru. Úřady často zprostředkovávají informace pouze sítím, které mají informace šířit dál mezi své členy. Frič (2000) to nazývá „dvojitý informační krok“. Upozorňuje ale na skutečnost, že veřejná správa nemá povinnost přizvat nestátní neziskové organizace do rozhodovacích procesů a vždy záleží na konkrétních lidech. „Model spolupráce se může lišit úřad od úřadu podle toho, kdo jej právě řídí, nebo rozhoduje o otázkách spojených s aktivitami neziskových organizací (Frič, 2000: 46).“ Sítě hrají při zprostředkovávání informací zásadní roli, protože je státní správa vnímá jako relevantního partnera (Frič, 2000: 48).

Frič (2000: 47) rozděluje spolupráci mezi neziskovými organizacemi a veřejnou správou na pozitivní a negativní. Pozitivní je spolupodílení se na tvorbě návrhů a koncepcí. Negativní spolupráci označuje Frič připomínkování, resp. kritiky návrhů a koncepcí předkládaných veřejnou správou. Podle jeho výzkumu převažuje většinou spolupráce negativní a aktivita většinou vychází ze strany sítí.

Čepelka (2003: 127) také považuje sítě za zprostředkovatele informací. Podle něj sítě mohou usnadnit komunikaci s představiteli veřejné správy a podnikatelského sektoru, mohou prosazovat zájmy jednotlivých organizací a dále zajistit lepší informovanost a napojení na evropské sítě.

Frič (2000: 80) upozorňuje dále na *pocit solidarity*, který sítě poskytují svým členům. Jednotlivé nestátní neziskové organizace zapojené v sítích mohou získat podporu ostatních členských organizací i celé sítě a snáze pak prosadit řešení určité problematiky.

Funkce a přínosy sítí lze členit různým způsobem. Dohnalová (2004) člení funkce zastřešujících organizací na funkce obecné a specifické, dále na funkce zaměřené na vnější vztahy a na funkce směřované ke členům asociace. Mezi obecné funkce patří podpora rozvoje občanského sektoru; prosazování společných zájmů občanského sektoru a nestátních neziskových organizací; provádění veřejné kontroly a navrhování legislativních opatření v oboru zájmu sdružení; práce na dlouhodobých koncepcích a podíl na tvorbě politik s ohledem na hájení zájmu členů. Mezi funkce sítí zaměřené na vnější vztahy lze řadit zprostředkovávání informací z dané oblasti veřejnosti; obhajoba a prosazování zájmů členů vůči ústředním orgánům státní správy, partnerským organizacím, dárcům a sponzorům, koordinace společného postupu členských organizací vůči veřejné správě či jiným strukturám v občanském sektoru; rozvíjení spolupráce s ostatními organizacemi;

zvyšování prestiže členů na veřejnosti. Funkcemi směřovanými ke členům asociace je: ochrana práv a zájmů, podpora činnosti členů; podpora vzájemné spolupráce, informování, výměna zkušeností a koordinace mezi členskými organizacemi; zajištění informačních, poradenských a jiných servisních služeb, poskytování vzájemné podpory mezi členy, přijímání vnitřních pravidel a standardů pro činnost členů, zprostředkovávání odborné komunikace mezi členy, organizace vzdělávání a odborných akcí, publikační činnost, vytváření předpokladů pro finanční nezávislost členů (Dohnalová, 2004: 85).

2.1.3. Problémy a nevýhody sítí nestátních neziskových organizací

Vznik sítí nestátních neziskových organizací je vnímán jako kladný jev a jak naznačuje předchozí kapitola, přináší nestátním neziskovým organizacím mnoho pozitiv. Se sítěmi mohou být ale spojeny také problémy a negativní jevy. Jedním z nich je *homogenizace*⁸ organizací (Powel, DiMaggio, 1983: 152). Podle Powela a DiMaggia (1983) dochází postupně k homogenizaci nestátních neziskových organizací, které působí ve stejné oblasti, tzv. poli. Jednou z příčin homogenizace je profesionalizace organizací. K profesionalizaci dochází na jedné straně vlivem formálního vzdělávání na univerzitách, které je důležitým zdrojem vyvinutí norem pro organizace. Na druhé straně přispívá k homogenizaci organizací vznik odborných sítí, ve kterých se šíří stejné modely chování a jednání. „Profesionální organizace jsou dalším motorem pro definici a šíření normativních pravidel organizačního a profesionálního chování (Powel, DiMaggio, 1983: 152).“ Je zřejmé, že ve chvíli, kdy roste interakce mezi organizacemi, tak se postupně vytvářejí normy v určité oblasti. K homogenizaci dochází i vlivem toho, že organizace, které nejsou příliš úspěšné, napodobují jiné organizace, které považují za úspěšnější. Přijímání podobných pravidel a napodobování úspěšných organizací nemusí být ale vždy efektivnější.

Dalším problémem, který může plynout z profesionalizace, je vedle homogenizace i problém změny v rámci sítí a v důsledku toho *vzdálení se členským organizacím*. K profesionalizaci dochází, pokud síť nahrazuje práci dobrovolníků prací odborníků, kteří mají jiné normy a vzorce chování. Síť může pod vlivem profesionálů změnit svou sociální strukturu. „Nové formy regulace a kontroly, které se s profesionály objevují, restrukturují také mocenské vztahy mezi aktéry (Šťovíčková Jantulová, 2005: 131)“. Šťovíčková Jantulová (2005) popisuje tento problém u jednotlivých nestátních neziskových organizací ve vztahu k dobrovolníkům, ale k obdobným procesům dochází i v rámci sítí, kdy může

⁸ Homogenizace je proces, během něhož se z nestejnorodé skupiny stává stejnorodá.

dojít ke vzdálení se reprezentantů sítě členskými organizacím a jejich problémům, které by síť měla reprezentovat.

Vedle profesionalizace může být zdrojem problémů sítí i jejich *legitimita*. Sítě většinou vystupují jako zástupci všech organizací v určité oblasti, ale někdy nemusí daný obor či problematiku ve skutečnosti reprezentovat. Vajdová (2005: 11) upozorňuje, že mnoho sítí nemá dostatečně velkou členskou základnu a chybí jim dostatečná důvěra a respekt ostatních občanských organizací. Přesto vystupují tyto sítě jako mluvčí dané oblasti nebo oboru a jako partneři veřejné správy, což je ostatními organizacemi vnímáno jako nelegitimní. Představitelé veřejné správy často požadují doklady reprezentativnosti a legitimacy sítí (Zahradníčková, 2005: 60). Dalším problémem, která vyvstává v souvislosti s legitimitou a reprezentativitou sítí je, že sítě jsou často vnímány nejen jako zástupci nestátních neziskových organizací v dané problematice, ale i jako zástupci veřejnosti. Takto vnímá síť např. Evropská komise. Gabal (Gabal, 2003 in Zahradníčková, 2005: 60) se táže, nakolik jsou ale nestátní neziskové organizace a sítě ochotny respektovat názor veřejnosti a prosazovat jej.

Frič (2000: 84 - 86) označuje za hlavní problém síťování *centralizaci*, která nutně vede k pragocentrismu. Síťování je v České republice zatíženo zkušeností mnoha lidí ze socialistického režimu, kdy bylo centrální řízení povinné. Pokusy vytvořit centrální orgán nestátních neziskových organizací tak u mnoha lidí vyvolává nechuť a reminiscence na socialistický režim. Navíc skutečnost, že centra sítí jsou většinou v Praze, může vyvolat odpor u regionálních organizací.

Dalším problémem, který komplikuje vznik sítí, je *rivalita* mezi nestátními neziskovými organizacemi, a to hlavně otázka pozic a vlivu mezi jednotlivými organizacemi uvnitř sítě. To se podle Friče (2000: 84) týká především rivality mezi starými a novými nestátními neziskovými organizacemi, tedy těmi, které vznikly před rokem 1989 a po roce 1989. Obecně tato rivalita ústí až v dělení občanského sektoru na starou a novou část. Často uváděným příkladem je organizace Český svaz žen (Frič, 2000). Nakolik jsou tyto obavy stále aktuální by mělo být předmětem výzkumu. Český svaz žen je totiž zapojen do mnoha sítí a spolupracuje s ostatními ženskými nestátními neziskovými organizacemi⁹.

⁹ Český svaz žen je zapojen v síti Česká ženská lobby, Asociaci pro rovné příležitosti.

Problémy mohou vzniknout i na základě způsobu formování sítě. Podle Friče (2000) existují dvě podoby *formování sítí*. Jednou je cesta integrace kolem přirozeného lídra, což vede přes aktivitu silné nestátní neziskové organizace, která kolem sebe shromáždí další aktéry. Druhým a daleko častějším procesem je integrace kolem advokačního centra, která začíná nalezením společných zájmů. Rozdíl je v tom, že ve druhém případě nestátní neziskové organizace dopředu počítají s tím, že chtějí zvyšovat svůj vliv na veřejnou politiku, zatímco v prvním případě jde spíše o dobré fungování služeb. Oba způsoby vzniku sítí mohou ale způsobit problémy. První cesta je kritizována za svou nedemokratičnost. Druhý způsob způsobuje obavy z důvodu oligarchizace a formalismu (Frič, 2000: 85).

Další problémy podle Friče (2000) plynou ze *způsobu uspořádání a fungování sítí*. Na jedné straně existuje tzv. „syndrom Národní fronty“ transformovaný do extrémního liberalismu, který žádá pro každou organizaci právo veta. Tento způsob fungování sítě může vyústit až v neschopnost na čemkoli se dohodnout a cokoli společně dělat. Druhým extrémem je imperativ reprezentativity, tedy toho, aby síť reprezentovala co nejvíce organizací z různých úrovní. Tento požadavek může vést až k jakési rozplizlosti a nevyhraněnosti sítě, kdy se primární stane reprezentativní struktura na úkor činnosti (Frič, 2000: 86).

2.2. Empirická podoba českých sítí nestátních neziskových organizací

Cílem této kapitoly je vedle teoretického vymezení sítí a síťování představit empirickou podobu sítí v České republice na základě u nás realizovaných sociologických výzkumů.

2.2.1. Struktura sítí

Frič (1998) provedl v roce 1998 dotazníkové sociologické šetření 1052 nestátních neziskových organizací. Cílem výzkumu bylo reagovat na situaci po roce 1989, kdy prudce vzrostl počet neziskových organizací, což nebylo provázáno „adekvátním rozvojem poznání charakteru jejich aktivit a potřeb (Frič, 1998: 3).“ Frič se mimo jiné zaměřil i na problematiku síťování. Došel k závěru, že neexistuje dostatečná komunikace v rámci občanského sektoru a nestátní neziskové organizace nemají zájem informovat o své činnosti ostatní organizace a být informovány o jejich činnosti, což je předpokladem pro vytváření sítí. Většinu organizací (58 %) ale zároveň vadila neexistence mezioborové sítě, která by hájila zájmy celého občanského sektoru (Frič, 1998: 47).

Zahradníčková (2005:30) ve své práci představuje oborovou klasifikaci ICNPO¹⁰, tedy rozdělení sítí podle oblastí jejich činnosti. V rámci svého šetření došla k závěru, že v určitých oblastech neexistuje ani jedna oborová síť. Podle ní může mít tato skutečnost dvě příčiny. Jedním důvodem je, že v dané oblasti působí nestátní neziskové organizace pouze jako doplněk k existujícím státním neziskovým organizacím, jako je tomu v oblasti zdraví. V tomto případě tedy neexistuje potřeba organizací se sdružovat. Další možností je, že v daných oblastech nestátní neziskové organizace působí, ale jedná se o celostátně působící organizace se sítí vlastních poboček, jako jsou charity či diakonie, a tedy neexistuje potřeba oborového síťování. Největší množství známých oborových sítí podle Zahradníčkové (2005) existuje v oblasti sociálních služeb, kultury a rekreace.

Dlouhodobě se tématu síťování věnuje i občanské sdružení Spiralis, které vydalo Zprávu o stavu neziskového sektoru v roce 2004. Zpráva upozorňuje, že v České republice neexistuje národní všeoborová koalice neziskových organizací. Naopak relativně dobře fungují oborové a regionální koalice. Zpráva uvádí, že nestátní neziskové organizace nenašly způsob, jak prosazovat společné zájmy (Spiralis, 2004: 5).

Na téma síťování se zaměřil i výzkum Česká občanská společnost 2004: po patnácti letech rozvoje (Vajdová, 2005). Výzkum probíhal od prosince 2003 do listopadu 2004 a

¹⁰ Mezinárodní klasifikace neziskových organizací

byl prvním komplexním a komparativním výzkumem zaměřeným na zmapování občanské společnosti v České republice. Výzkumná zpráva konstatuje, že v České republice existuje asi 80 sítí na regionálním či oborovém základu. Mezi hlavní přínosy těchto sítí patří odborná a technická podpora členů a vytváření společných pravidel (Vajdová, 2005: 11). V České republice neexistují přesné údaje o tom, jak velká část nestátních neziskových organizací je sdružená do sítí. Na základě výzkumu dospěla Vajdová (2005) k závěru, že do některé sítě je zapojena většina organizací občanské společnosti. Tuto hypotézu potvrzuje skutečnost, že největší množství organizací, navíc s nejpočetnější členskou základnou, existuje v České republice oblastech, které mají oborové zastoupení i na národní úrovni. To se týká organizací sociálních, zaměřených na volný čas mládeže, sport a ochranu životního prostředí. Na druhou stranu zpráva konstatuje, že existují i oblasti, ve kterých tímto způsobem organizace nespolupracují nebo se jedná o čistě formální kooperaci (Vajdová, 2005: 32 – 33).

Fungování zastřešujících organizací označila Vajdová (2005: 69) za jednu ze slabých stránek české občanské společnosti. Hlavním nedostatkem sítí v České republice je jejich malá reprezentativnost. Mnoho sítí nemá odpovídající členskou základnu a chybí jim důvěra ostatních organizací. Tyto sítě přesto vystupují jako zástupci všech organizací a jako partner veřejné správy. „Podle mnoha názorů z občanské společnosti jde o umělé vytváření vyšších struktur v občanské společnosti – vedené vidinou osobního vlivu, moci, financí a privilegovaného přístupu k rozhodování – spíše než o spontánní vznik struktury občanské společnosti (Vajdová, 2005: 69).“ Do budoucna bude vývoj občanské společnosti záviset do velké míry na posílení její struktury, a to hlavně síťování, spolupráce a komunikace mezi neziskovými organizacemi. Sítě by se v budoucnu měly více podílet na tvorbě legislativy a zastávat při lobbování i zájmy malých organizací, které samy tyto aktivity vykonávat nemohou (Vajdová, 2005: 70).

Největší výzkum realizovaný v České republice a speciálně zaměřený na síťování je projekt Oborové zastřešující organizace v občanském sektoru ČR, který realizovala Pospíšilová v roce 2005. Výzkum se zakládá na 29 rozhovorech, 80 anketách a diskusních setkání. Výzkum došel k následujícím poznatkům (Pospíšilová, 2005):

- Sítě vznikaly ve dvou vlnách:
 - první vlna proběhla na počátku 90. let a souvisela s transformací

socialistických centralizovaných organizací na demokratických principech;

- druhá vlna proběhla v polovině 90. let v reakci na zahraniční organizace (získat zahraniční know-how, zkušenosti, přístup k fundraisingu) a ve snaze zapojit se do zahraničních sítí

- Celonárodní oborové sítě mají většinou právní subjektivitu, obvykle formu občanského sdružení.
- Sítě se výrazně liší v počtu členů, mají od 4 až po 200 členských organizací.
- Sítě mají různé zázemí – třetina nemá žádné zaměstnance, třetina má jednoho až dva zaměstnance, více než polovina má majetek do výše 100 tisíc Kč.
- Sítě vznikají s různými cíli, nejčastěji uváděným důvodem vzniku je společné vystupování vůči veřejné správě a rozvíjení oboru činnosti.
- Nejvíce sítí je financováno buď ze zahraničí nebo z veřejných prostředků. Menší část hradí svou činnost prostřednictvím členských příspěvků, výnosu z vlastního majetku, českých nadací, prodeje služeb, výrobků či od sponzorů. Velká část sítí využívá materiální zázemí svých členských organizací.
- Mezi problémy a oblasti, na které se sítě v budoucnu zaměří, bylo zařazeno financování, profesionalizace a spolupráce s veřejnou správou.
- Podle představitelů sítí existují dva hlavní modely dlouhodobé udržitelnosti – jedním modelem je samofinancování formou členských příspěvků, dobrovolné práce a využívání materiálního zázemí svých členských organizací. Další možností je získání veřejných zdrojů.

2.2.2. Fungování sítí – komunikace a rozhodování

Vnitřním fungováním sítí se mimo jiné ve svém výzkumu zabývala Pospíšilová (2005: 27). Zaměřila se mechanismy komunikace a rozhodování a zapojení členských organizací. Většina sítí svolává valnou hromadu. Frekvence valné hromady je přímo úměrná finančním prostředkům a materiálnímu zabezpečení sítí. Mezi nejčastější způsob komunikace v rámci sítí patří elektronická komunikace. „E-mail byl popisován jako klíčový prostředek komunikace a rozhodování sítě v akutních nebo zásadních věcech mezi valnou hromadou, neustálý emailový kontakt zajišťuje, že jsou členové a jejich výkonná složka v kontaktu, bez emailu by část aktivit nefungovala (Pospíšilová, 2005: 28).“ Dalším častým komunikačním médiem je elektronický nebo tištěný zpravodaj, který využívá

polovina sítí. Elektronická komunikace probíhá alespoň jednou měsíčně, přičemž více než polovina sítí aktualizuje své elektronické informace jednou týdně nebo i častěji. Dalším způsobem komunikace jsou osobní setkání v rámci pracovních skupin, která probíhají většinou jednou měsíčně nebo častěji. U malých organizací hraje důležitou roli při rozhodování konsensus a elektronická komunikace; velké organizace postupují především podle stanov (Pospíšilová, 2005).

Pospíšilová (2005) zjišťovala i to, jaká část členské základny sítí je aktivní. U jedné třetiny sítí bylo za aktivní označeno 15 – 30 procent členů, další třetina označila za aktivní téměř sto procent členů. Míra aktivity pravděpodobně závisí na charakteru činnosti sítě. U sítí, jejichž cílem je obhajoba zájmů, je aktivní sice větší část členské základny, nicméně se jedná kvalitativně o jiný typ aktivity než u sítí, které pořádají společné akce. Za nejčastější typy aktivit byla označena účast ve výkonném výboru nebo jiném řídicím orgánu sítě; účast na společných akcích; účast na školeních a seminářích; příprava a spolupráce na projektech; legislativní práce, lobbování; public relations pro síť; účast v pracovních skupinách, komisích, výborech; výměna a předávání informací, komunikace, diskuse; účast na valné hromadě, placení členských příspěvků (Pospíšilová, 2005).

2.3. Zapojení českých sítí do evropských sítí

Cílem této části práce je představit české sítě nestátních neziskových organizací v evropském kontextu. Předchozí kapitoly byly zaměřené na činnost sítí obecně a dále na konkrétní podobu sítí v České republice. Tato část zmapuje evropský kontext sítí nestátních neziskových organizací a jeho potenciál pro české sítě.

2.3.1. Evropské sítě nestátních neziskových organizací

Vytváření evropských sítí nestátních neziskových organizací začalo v 80. letech a bylo spojeno s nárůstem počtu témat, kterým se věnovalo Evropské společenství. Souviselo to s odklonem od ekonomických témat a větší pozorností zaměřenou na společenské, environmentální a sociální problémy. Evropské společenství při té příležitosti začalo využívat personální, informační a odborné kapacity neziskového sektoru při tvorbě politik (Gajdoš, 2004: 60).

V Evropské unii je asi 120 mezinárodních sítí nestátních neziskových sítí. Mezi lety 1999 až 2003 se počet těchto asociací a sítí rostl, což dokazuje růst významu lobbování na celoevropské úrovni (Čepelka, 2003; Gajdoš, 2004). Většinu organizací je možné nalézt na webových stránkách CONECCS (http://ec.europa.eu/civil_society/coneccs/index_en.htm) .

Evropské sítě lze vnímat také jako odpověď nestátních neziskových organizací na globalizaci a součást trendu vzniku mezinárodních nestátních organizací v poslední době. Od 50. let prudce vzrost počet těchto organizací. Nejvíce jich funguje v místech sídla mezinárodních institucí, kde se transnacionální nestátní organizace snaží ovlivňovat jejich činnost, jako je Ženeva, Brusel, New York. „Infrastruktura globální občanské společnosti se však stala nejen robustnější, ale také více vzájemně provázanou a zároveň navázanou na mezinárodní (mezivládní) organizace, které nestátním aktérům poskytují příležitost pro jejich činnost (Císař, 2005: 94).“ Tímto způsobem fungují také evropské sítě, které se snaží ovlivňovat politiky přijímané v evropských institucích. Podle Habermase (in Císař, 2005: 97) mohou tyto aktivity přispět k formování globálního veřejného mínění a mohou přispívat k transparentnosti politického rozhodování.

Podle výzkumu Pospíšilové (2005) je do zahraničí zasíťováno 55 % českých sítí (16 z 29 sítí) a tři další během výzkumu o členství v zahraniční síti usilovaly. Dochází však i k tomu, že některé sítě jsou napojeny na více než jednu zahraniční síť. Vajdová (2005) ve svém výzkumu zjistila, že 90 % oborových sítí spolupracuje se zahraničními

sítěmi, což bylo dokonce více než s domácími sítěmi. Je samozřejmě nejasné, do jaké míry jsou organizace při spolupráci aktivní. Vajdová ale připomíná, že např. spolupráci odborů a hospodářských komor s jejich zahraničními protějšky lze označit za kvalitní (Vajdová, 2005: 34).

2.3.2. Typologie evropských sítí nestátních neziskových organizací

Existují různé typologie evropských sítí. Gajdoš (2004: 60) představuje dělení Weisbeina (1998), který nabízí dělení na tematické, politické a mezisektorové sítě. Tematické sítě se zaměřují na specifickou problematiku a oslovují určitou část populace (např. ochrana lidských práv, práv menšin). Pro tyto sítě je typické, že usilují o sociální cíle v evropském měřítku a pracují se zahraničními organizacemi na stejných tématech. Politické sítě se zaměřují na širší cíle veřejné povahy a usilují o získání vlivu v evropských institucích. Mezi tyto sítě patří Forum permanent de la société civile nebo Conférences inter-citoyennes. Posledním typem jsou mezisektorové sítě. Tyto sítě se nesdružují kolem jednoho tématu či problému, ale jsou aktérem sociální ekonomie. „Cílem je ochraňovat specifickou strukturu sdružování v Evropě (neziskovost, demokratický způsob fungování, svoboda vůči tržním vztahům), přispívat k jejímu lepšímu uznání (zejména prostřednictvím instituce s evropským statutem asociace nebo s upravenou daňovou povinností) a především podílet se na definici, vytváření a evaluaci veřejných komunitárních politik v oblasti sociální ekonomie (Gajdoš, 2004: 62).“ Hlavním představitelem těchto sítí je CEDAG (European Council of Voluntary Organizations).

Dohnalová (2004) představuje jiné dělení sítí. Podle ní existují organizace koordinační, lobbistické a dále oborové. Zmiňuje, že některé evropské sítě fungují jako koordinační organizace pro jednotlivé národní organizace stejného jména i účelu, což je příklad Spojené komise Červeného kříže (Red Cross Liaison Committee). Další sítě především lobbují u evropských institucí, jako např. Evropské nadační centrum (European Foundation Centre) nebo CEDAG (European Council for Voluntary Organization). Dále zde existují sítě jednotlivých oborů (Dohnalová, 2004: 25).

Stulík (2007) dělí sítě na tzv. sítě sítí, tedy sítě sdružující již zasít'ované organizace, mezi které patří European Youth Forum nebo Civil Society Contact Group. Jinou skupinou jsou celoevropské sítě jako AEGEE (Association des Etats Généraux des Etudiants de l'Europe) nebo AIESEC (The international platform for young people to discover and develop their potential). Dalším typem sítí jsou sektorové sítě, ve kterých se sdružují nestátní neziskové organizace zabývající se určitou problematikou, např. ženskými právy

nebo ekologií. Mezi tyto typy sítí patří European Women's Lobby nebo ENAR (European Network against Racism). Vedle těchto typů sítí existují ještě sítě založené tzv. shora, např. ECAS (European Citizen Action Service) a dále tzv. „think tanks“, tedy organizace generující myšlenky (Stulík, 2007).

2.3.3. Politiky Evropské unie týkající se zastřešujících organizací

Instituce Evropské unie se v posledních letech začaly více zabývat problematikou občanského sektoru (Stulík, 2003). Důvodem je skutečnost, že se Evropská unie potýká s tzv. demokratickým deficitem¹¹ a pocitem, že rozhodování je vzdáleno občanům. Představitelé evropských institucí si jsou této skutečnosti vědomi a občanům se snaží přiblížit prostřednictvím podpory „evropské občanské společnosti“. „Tato koncepce má posílit legitimitu rozhodování na evropské úrovni a zapojit „evropskou“ občanskou společnost do rozhodovacích procesů formou konzultací (Stulík, 2003: 3)“. Za hlavní představitele evropské občanské společnosti a partnera evropských institucí jsou považovány nestátní neziskové organizace a především subjekty organizované na evropské úrovni, tedy evropské sítě. Evropská komise podporuje Evropské sítě, protože sítě považuje za legitimní představitele evropského veřejného mínění a evropské občanské společnosti. Evropská komise dává přednost tomu, aby se jednotlivé národní organizace sdružovaly do celoevropských sítí, které by měly prezentovat Evropské komisi zpracované požadavky a odborné expertízy národních organizací ze všech členských zemí a to především za účelem tvorby evropských politik (Stulík, 2003).

Problematikou evropského síťování se zabývá také Čepelka (2003). Důvodem, proč chtějí evropské instituce spolupracovat s neziskovými organizacemi, je význam posilování participativní demokracie, zastupování názoru specifických skupin občanů, příspěvek k vytváření politik a tím integraci a pomoc při řízení projektů financovaných Evropskou unií. Podle Čepelky spolupracují instituce Evropské unie s neziskovým sektorem především kvůli legitimitě svého počínání. Občanský sektor představuje veřejnou kontrolu fungování evropských institucí, což zvyšuje hodnotu rozhodnutí Evropské komise i Evropského parlamentu. Dalším důvodem je spolupráce na realizaci některých politik, protože nestátní

¹¹ Demokratický deficit označuje nedostatečnou míru používání principů zastupitelské demokracie v mezinárodních institucích, ve kterých není jasná reprezentativita a parlamentní integrita (http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_deficit).

neziskové organizace mají určité odborné expertízy a znalosti určitých skupin obyvatelstva, které evropské instituce nemají (Čepelka, 2003: 54).

Vztahu evropských institucí a nestátních neziskových organizací se věnuje především Evropská komise, i když zde existují výjimky. V roce 1996 přijal Evropský parlament rezoluci, která se týkala participace občanů a sociálních aktérů v institucionálním systému Evropské unie (Gajdoš, 2004: 66). Evropská komise se v důsledku stále větší agendy začala věnovat i občanské společnosti. Politiku týkající se evropských sítí vytyčují především tři dokumenty Evropské komise. Těmito dokumenty jsou: Posilování partnerství mezi Komisí a nestátními neziskovými organizacemi (Commission, 2000), Bílá kniha o dobré správě (Commission, 2001) a Sdělení Evropské komise Posílení spolupráce při konzultacích a dialogu – všeobecné principy a minimální standardy pro konzultace Komise se zainteresovanými stranami (Commission, 2002).

Cílem dokumentu Posilování partnerství mezi Komisí a nestátními neziskovými organizacemi (Commission, 2000) je zmapovat situaci a budovat lepší vztahy ve spolupráci mezi Evropskou komisí a nestátními neziskovými organizacemi. V tomto dokumentu Komise hodnotí svůj dosavadní vztah s nestátními neziskovými organizacemi a navrhuje způsoby, jak existující spolupráci zlepšit. Komise se hlásí k větší odpovědnosti vyplývající z růstu oblastí, ve kterých jsou přijímány politiky na evropské úrovni. Tato skutečnost byla doprovázena růstem počtu nestátních neziskových organizací, které se zapojují do evropských sítí sídlících v Bruselu. Prostřednictvím podpory nestátních neziskových organizací se Evropská komise snaží podporovat participativní demokracii a demokratický způsob vládnutí. Úkolem nestátních neziskových organizací v evropských institucích je reprezentovat pohled specifických skupin obyvatelstva (lidé s postižením, etnické menšiny) a představovat specifické problémy (životní prostředí, ochrana zvířat, obchod). Komise si je vědoma, že tyto organizace mají přístup k znevýhodněným skupinám obyvatelstva a mohou zprostředkovat jejich potřeby evropským institucím. Specifické znalosti a odborná expertíza těchto organizací mohou přispět k diskusi při vytváření politik a dále k řízení, monitorování a hodnocení projektů finančních Evropskou unií. Zásadní roli při tom mají hrát evropské sítě. Evropské sítě totiž mohou Komisi představit pohled mnoha jednotlivých národních nestátních neziskových organizací. Evropské sítě mohou navíc podle Evropské komise přispět k formování evropského veřejného mínění, které je důležité pro vytvoření evropské občanské společnosti. Spolupráce se sítěmi je tedy podle Komise oboustranně výhodná. Podle Komise je ale nutné, aby Evropské sítě, pokud budou součástí konzultačního procesu, byly

reprezentativní. Dalšími kritérii by mělo být jejich historie a schopnost zásadně přispět k formování politik (Commission, 2000).

V Bílé knize o dobré správě (Commission, 2001), kterou vydala Evropská komise v roce 2001, se Komise hlásí k zapojování občanské společnosti do rozvoje a implementace evropských politik jako k základnímu principu dobrého spravování a jednu z prioritních oblastí revize, jejímž cílem je demokratické fungování evropských institucí. Jedním z prostředků, který má umožnit aktivnější komunikaci s veřejností, mají být evropské sítě nestátních neziskových organizací. Sítě by podle Bílé knihy měly být více zapojovány do tvorby politik, protože mohou zprostředkovat informace od občanů a občanek. Sítě by dále měly přispět k zjednodušení komunikace občanů a občanek s evropskými institucemi (Commission, 2001).

Dokument Posílení spolupráce při konzultacích a dialogu – všeobecné principy a minimální standardy pro konzultace Komise se zainteresovanými stranami (Commission, 2002) je rámcovou metodikou pro průběh konzultativních procesů, která je dobrovolně využívána Evropskou komisí. Komise vytyčuje hlavní principy konzultací, jejichž cílem je vytváření všech evropských politik. Komise se hlásí k tomu, že všechny relevantní společenské zájmy by měly mít možnost se vyjádřit. Organizace občanské společnosti, zvláště sítě, hrají důležitou roli jako zprostředkovatelé dialogu a proto by se měly tyto organizace účastnit konzultačních procesů. Evropská komise se v dokumentu hlásí k myšlence, že při vytváření evropských politik by měl mít každý občan možnost se k těmto politikám vyjádřit. Komise zdůrazňuje důležitost přínosu evropských sítí při konzultacích, i když odmítá vytvořit oficiální konzultační organizace. Komise zdůrazňuje, že při tvorbě politik musí být konzultováni ti, kterých se určitá politika dotkne, dále ti, kdo budou politiku implementovat, stejně jako orgány, které mají na dané politice zájem (Commission, 2002).

Evropská komise finančně podporuje evropské sítě, čímž nutí nestátní neziskové organizace se tímto způsobem sdružovat (Gajdoš, 2004: 64). Při finanční podpoře Evropská komise požaduje, aby sítě byly reprezentativní. V této souvislosti vydal Evropský hospodářský a sociální výbor v roce 2005 zprávu Reprezentativnost evropské občanské společnosti v občanském dialogu (European Economic and Social Committee, 2005). Zpráva vytyčuje kritéria reprezentativnosti pro evropské sítě. Evropské sítě si podle zprávy často nárokují právo na konzultaci. Je ale nutné, aby sítě byly

reprezentativní, tak, aby nezastupovaly individuální zájmy. Proto vytvořil Výbor kritéria pro reprezentativnost. Reprezentativní organizace musí:

- stále fungovat na evropské úrovni
- přímo zprostředkovávat odborné znalosti
- reprezentovat obecný zájem, který je v souladu se zájmy evropské společnosti
- zahrnovat orgány, které jsou uznány na úrovni národních států jako reprezentanti zvláštních zájmů
- mít členské organizace ve většině členských států Evropské unie
- být odpovědné vůči svým členům
- mít autoritu reprezentovat a jednat na evropské úrovni
- být nezávislé, neprovázané s žádnými institucemi
- být transparentní, zvláště finančně a v rozhodování (European Economic and Social Committee, 2005).

Cílem Evropského hospodářského a sociálního výboru je v Evropské unii zastupovat zájmy občanů a být poradním orgánem evropských institucí. Výbor byl založen Římskou smlouvou již v roce 1957. V Evropském hospodářském a sociálním výboru zasedají zaměstnavatelé, zaměstnanci a další zájmové skupiny, mezi které patří i nestátní neziskové organizace. Výbor komentuje a vydává stanoviska ke všem rozhodnutím, týkajícím se hospodářské a sociální politiky. Výbor má tři úkoly: udělovat rady Komisi, Radě a Evropskému parlamentu; podporovat občanskou společnost a posilovat pozici občanské společnosti ve státech mimo Evropskou unii. Cílem Výboru bylo vytvořit most mezi evropskými institucemi a občany Evropské unie (Gajdoš, 2004: 45).

Výbor a jeho práce byla mnohými kritizována. Mezi nejčastější výtky patří, že ve třetí skupině patří pouze jedna čtvrtina organizacím občanské společnosti, ostatní tvoří spotřebitelské organizace a družstva a dále, že ve Výboru nejsou přímo zastoupeny evropské sítě (Oosting, 2003: 3). To vedlo k tomu, že v roce 2004 Výbor rozhodl, aby při něm byla založena Kontaktní skupina s evropskými organizacemi a sítěmi občanské společnosti, jejímž cílem je zajistit, aby Výbor zaujímal koordinovaný přístup vůči evropským organizacím a sítím občanské společnosti; monitorovat společné iniciativy a posilovat viditelnost práce Evropského hospodářského a sociálního výboru u evropských

sítí. Tato skupina se skládá z 10 členů Výboru a 20 zástupců evropských organizací a sítí (Kontaktní skupina, 2005).

2.3.4. Přínosy zapojení národních sítí do evropských sítí

Většina dostupné literatury uvádí jako hlavní přínos zasíťování českých nestátních neziskových organizací do Evropy možnost *ovlivňovat evropské politiky* (Čepelka, 2003; Stulík, 2003, Český neziskový sektor před vstupem do EU, 2003). Čepelka (2003: 70) upozorňuje, že vytváření sítí evropských nestátních neziskových organizací je vedle zastupování pomocí vlády a přímého zastoupení v Evropské unii jedním ze způsobů, jak mohou nestátní neziskové organizace ovlivňovat evropské instituce. Přesto využilo při zasíťování do Evropy tuto možnost pouze několik organizací, jako Zelený kruh, SKOK, Asociace občanských poraden či FoRS (Zahradníčková 2005: 59).

Vedle ovlivňování evropských politik je dalším hlavním přínosem *přístup k informacím* (Čepelka, 2003; Gajdoš, 2004, Český neziskový sektor před vstupem do EU, 2003). Evropské sítě mohou pomoci českým nestátním neziskovým organizacím orientovat se v evropských institucích, shromažďovat a zpracovávat informace.

Podle Čepelky (2003: 69 – 71) může zapojení do evropských sítí přinést českým organizacím ještě další výhody. Může jít o *podporu členů* a vyjadřování vzájemné solidarity, vědomí společných cílů, společného poslání na základě společných hodnot, vytvoření platformy pro debaty a diskuse o věcech společného zájmu. Sítě podle něj mohou dále usnadňovat výměnu informací s podobnými organizacemi v zahraničí, dodávat nové nápady pro činnost českých organizací a dále mohou pomoci získat finance.

Podle závěrů semináře Český neziskový sektor před vstupem do Evropské unie – Výzvy a šance (2003), který uspořádala Nadace rozvoje občanské společnosti, patří mezi hlavní přínosy sítí vedle výše zmíněných více příležitostí pro projektová partnerství a dále zlepšení image organizace a její prestiže na národní i evropské úrovni. Organizovanost do sítě může také pomoci prokázat větší legitimitu (Gajdoš, 2004: 65).

Co české sítě k zapojené do evropských sítí ve skutečnosti vede? Podle výzkumu Pospíšilové (2005) vede sítě ke spolupráci na nadnárodní úrovni hlavně možnost získat širší souvislosti a čerpat ze zahraničních zkušeností. Zapojení do sítí umožňuje českým nestátním neziskovým organizacím přiučit se a dále navázat kontakty se zahraničními partnery. Zapojení do evropských sítí přináší českým nestátním neziskovým organizacím mnoho výhod i na domácí scéně. „Kromě informací, know-how a peněz je napojení do zahraničí zdrojem kreditu a legitimacy, konexí a argumentů – tedy „kapitálu“, který lze využít pro jednání a prosazování určitých témat na české scéně (Pospíšilová, 2005: 39).“

Pospíšilová (2005: 45) upozorňuje i na to, že mnoho střech, zvláště v polovině 90. let, vzniklo proto, aby se mohlo zapojit do zahraničních střech. Evropské síťování přináší přes výše zmíněné i mnoho nevýhod.

2.3.5. Problémy při zapojení národních sítí do evropských sítí

Evropské síťování je vnímáno jako přínosné, i když je poměrně náročné. Mezi hlavní překážky členství v celoevropských sítích patří hlavně finanční náklady a nutnost vyčlenit lidské zdroje (Gajdoš 2004:60). Podle Gajdoše (2004) je ale zasíťování stále výhodnější než přímé zastoupení jednotlivých organizací v Bruselu. Stulík (2003) uvádí vedle výše zmíněných jako další překážky zapojení do evropských sítí bariéru jazykovou a nedostatek kontaktů v dalších evropských zemích. Podle záměrů semináře Český neziskový sektor před vstupem do EU – Výzvy a šance (2003), který uspořádala Nadace rozvoje občanské společnosti, je také důležité si vybrat vhodnou síť, do které se chce určitá nestátní nezisková organizace zapojit. Národní síť by si měla před vstupem do sítě zjistit o evropské síti co nejvíce informací, aby se vyvarovala možným rizikům.

Vedle konkrétních nevýhod pro jednotlivé organizace se lze na nevýhody nadnárodního síťování podívat i z širší perspektivy. Problémem celoevropských sítí může být vzdálení se problémům organizací, které má celoevropská síť zastupovat, tzv. grassroots organizacím. V důsledku toho může dojít k situaci, kdy budou v evropských sítích zastoupeny pouze elity vzdálené reálným problémům a znalosti konkrétní situace. Sítě jsou přitom evropským institucemi považovány za zástupce evropské občanské společnosti, sítě mají zprostředkovávat informace od občanů a jejich zapojení je vnímáno jako překonávání demokratického deficitu. Podle Tarrova (in Císař, 2005) se na nadnárodní úrovni občanská společnost organizovat nemůže a fungují zde pouze zájmy globálních elitních aktivistů jednotlivých nestátních neziskových organizací. „To, co je dnes označováno jako globální občanská společnost, není ničím jiným než skupinou elitních a vzdělaných profesionálů, kteří sledují své zájmy bez ohledu na konkrétní lokální potřeby a nezřídka spíše v protikladu k nim (Císař, 2005: 100).“ Mezinárodní organizace nejsou ukotveny v domácích sociálních sítích a v politické kultuře a proto nejsou autentické (Císař, 2005: 100).

Tato situace může vést až k tomu, že globální politické kampaně, jejichž cílem je prosazovat lokální zájmy, nemusí být konzultovány s lokálními aktéry (Chandhokeová in Císař, 2005: 100). V důsledku může dojít až k situaci, kdy transnacionální aktéři rozhodují o místních prioritách. Tato situace je zvláště aktuální v zemích bývalého sovětského bloku.

Lokální zájmy v těchto zemích často nebyly brány v úvahu při podpoře a spolupráci se zahraničím. Podpora zvenčí může vést ve svém důsledku až k depolitizaci místních aktivit (Císař: 2005). Je nutné se v této souvislosti ptát, jestli k podobné depolitizaci nedochází v souvislosti s evropskými sítěmi.

Dalším argumentem je zpochybnění konceptu evropského občanství, které mají sítě podle evropských institucí zastávat. Na nadnárodní úrovni nelze podle některých autorů definovat lid tak jako v národních státech, tedy jako národ. Podle některých kritiků na nadnárodní úrovni nemohou být konstruovány kolektivní identity, protože zde chybí kulturní zdroje. Moderní nestátní neziskové organizace se vyvinuli spolu s institucemi národních států a je otázkou, zda je možné je replikovat na evropské úrovni. Evropské nestátní neziskové organizace mohou v tomto případě ovlivňovat výměnu informací, ale nemohou „zajistit výkon politických práv“ (Kymlicka, 1999 in Císař, 2005).

3. Empirická část

Empirická část popisuje zapojení a spolupráci mezi českými sítěmi nestátních neziskových organizací a evropskými organizacemi. Tento výzkum je ojedinělý, protože se zaměřuje na novou, dosud nezkoumanou oblast.

3.1. Metodologie

Cílem práce je kvalitativně popsat zapojení českých sítí nestátních neziskových organizací do evropských sítí. Výzkumné otázky, které se práce pokusí zodpovědět, jsou následující:

- **Jak funguje zapojení českých sítí do evropských sítí?**
- **K čemu slouží zapojení českých sítí do evropských sítí?**
- **Co omezuje zapojení českých sítí do evropských sítí?**

Tyto výzkumné otázky jsou operacionalizovány následujícím způsobem:

- **Jak funguje zapojení českých sítí do evropských sítí?**
 - Vznik české sítě
 - Činnost české i evropské sítě
 - Aktivity evropské sítě, kterých se účastní zástupci české sítě
 - Rozhodování v rámci evropské sítě
 - Rozdíl mezi zapojováním českých organizací a organizací z ostatních zemí do aktivit evropské sítě
 - Komunikace mezi evropskou a českou sítí
- **K čemu slouží zapojení českých sítí do evropských sítí?**
 - Důvod zapojení české sítě do evropské sítě - práce na národní nebo evropské úrovni
 - Ovlivňování evropských politik českou sítí
 - Směr toku informací a aktivit
 - Největší přínos evropského síťování

- **Co působí při zapojení českých sítí do evropských sítí největší problémy?**
 - Spokojenost se spoluprací
 - Problémy při spolupráci
 - Návrhy na zlepšení

Na základě operacionalizace byl vytvořen dotazník¹².

V rámci výzkumu budou provedeny dvě případové studie, a to sítě ženských a genderových organizací Česká ženská lobby, která je zapojena do European Women's Lobby a dále sítě environmentálních nestátních neziskových organizací Zelený kruh, který je členem European Environmental Bureau. Výběr vzorku hraje při případové studii zásadní roli. Důvodem výběru těchto sítí byla skutečnost, že každá z nich se nachází na jiném stupni svého vývoje. Česká ženská lobby je organizace, která vznikla poměrně nedávno, je na svém počátku, hledá si vlastní formu a ještě nedošlo k formalizaci a profesionalizaci spolupráce. Naproti tomu Zelený kruh vznikl již v roce 1989, má dlouhodobé zkušenosti a vyvíjí mnoho aktivit v České republice. Dalším důvodem výběru byl jejich odlišný charakter v důvodu vzniku. Česká ženská lobby vznikla jako národní koordinace Evropské ženské lobby před vstupem České republiky do Evropské unie a její vznik byl iniciován evropskou sítí. Zelený kruh začal fungovat třináct let před tím, než se zapojil do evropské sítě a primární nebylo tedy zasíťování do Evropy, ale činnost v České republice.

Lze konstatovat, že se také liší stupeň rozvoje oblastí, kterými se obě sítě v České republice zabývají. Environmentální nestátní neziskové organizace mají v České republice dlouhodobou tradici. Neformální ekologická hnutí existovala i během socialismu a byla součástí odporu proti minulému režimu (Vaněk, 2005). Příkladem podobné organizace je hnutí Brontosaurus, které sice vzniklo na pokyn vládních orgánů, ale nikdy se nestalo pevně formalizovanou organizací. „Podle sdělení socioložky Hany Librové se například Brontosaurus nikdy nestal pevně organizovaným sdružením, ale spíše základnou pro pořádání různých akcí mladých lidí, kteří chtěli pomáhat přírodě konkrétní prací v terénu (Vaněk, 2005: 84).“ Problematikou životního prostředí se zabýval i disident a odpůrce minulého režimu, z jejichž podnětu po roce 1989 vzniklo mnoho občanských sdružení.

¹² Dotazník - viz příloha, kapitola 6.3

Otázce životního prostředí se věnovaly také rozhlasové stanice Svobodná Evropa, BBC či Hlas Ameriky (Vaněk, 2005).

Situace ženského hnutí v České republice je zcela odlišná. Ženské hnutí má sice v českých zemích dlouhou tradici, neboť první ženské spolky zde vznikly již v 19. století. Bohužel byla tradice samostatných organizací během socialismu násilně přerušena. Na rozdíl od ekologie se „ženská“ problematika nikdy nestala tématem disentu a nikdy nevznikaly paralelní disidentské aktivity vedle oficiálních vládních. Problematika rovných příležitostí byla v Československu řízena shora a komunistická strana si plně přivlastnila tuto problematiku. Někdy je používán termín státní feminismus (Králíková, 2006). Práva, za která ženy v Západní Evropě a USA bojovaly během druhé vlny feminismu v 60. a 70. letech¹³, existovala v Československu z vůle oficiálních struktur. Komunistická strana přebrala agendu ženských práv a začala je prosazovat, takže zde nebyl prostor pro paralelní nezávislá ženská uskupení (Králíková, 2006).

Vývoj během komunismu ovlivnil také situaci po roce 1989. Zatímco ekologické organizace začaly vznikat rychle a tato problematika se jaksí automaticky dostala na veřejnost a do médií, u ženských témat vše trvalo mnohem déle a roli zde sehrály navracející se emigrantky¹⁴. V současné době je téma ochrany životního prostředí vnímáno jako standardní politické téma, a to nejen neziskovými organizacemi, ale i veřejnou správou, médií a veřejností. To dokazuje např. úspěch Strany zelených ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2006. Ženské témata a feminismus naproti tomu stále ještě nejsou etablované politické téma, i když i tato situace se postupně mění, jak ukázal zájem o tuto problematiku v rámci předvolební kampaně před volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2006 (Rakušanová, 2006). Je možné předpokládat, že tomuto odlišnému stupni vývoje v daných oblastech odpovídá i odlišný stupeň vývoje sítí. V oblasti životního prostředí je největší sítí Zelený kruh, který je velmi úspěšný v lobbování nejen v České republice, ale i v Evropské unii (Zahradníčková, 2005). Naproti tomu největší sít' ženských nestátních neziskových organizací Česká ženská lobby je teprve v počátcích.

Tato případová studie bude zkoumat právě tyto dvě sítě a jejich zapojení do evropských sítí. Srovnání dvou případů, které jsou na různé úrovni vývoje, umožní replikovat závěry analýzy na další oborové sítě.

¹³ Např. právo na práci, zařízení péče o děti, jesle a družiny, právo na potrat nebo rozvod.

¹⁴ Jedna z prvních genderových organizací Gender Studies byla založena v roce 1991 Jiřinou Šikolovou (Králíková, 2006).

Během výzkumu vyšlo najevo, že by bylo vhodné se zaměřit vedle předem definovaných indikátorů i na to, jak probíhal vstup české sítě do evropské sítě. Tato informace se ukázala jako nutná k relevantnímu zodpovězení hlavních výzkumných otázek.

Původně nebyla v dotazníku obsažena otázka, jaká je hlavní motivace pro jednotlivé nestátní neziskové organizace pro zapojení do českých sítí – zda se jedná o motivaci pro spolupráci na národní nebo na evropské úrovni. Po provedení několika rozhovorů bylo zjištěno, že by bylo vhodné se zaměřit i na tuto oblast, protože může osvětlit to, jak funguje samotná spolupráce. Na tuto otázku byly jednotlivé nestátní neziskové organizace tázány dodatečně prostřednictvím emailu.

Data byla sbírána čtyřmi způsoby – prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů se zástupci a zástupkyněmi sítí i jednotlivých organizací, prostřednictvím emailové korespondence, dále byla provedena obsahová analýza a zúčastněné pozorování.

V rámci sběru dat bylo provedeno 11 polostrukturovaných rozhovorů se zástupci a zástupkyněmi obou českých sítí i jejich členských organizací. Dále byly provedeny 2 polostrukturované rozhovory s představitelkami evropské sítě. Tyto polostrukturované rozhovory poskytly širší pohled na problematiku síťování a především na způsob práce evropské sítě. Dodatečné informace byly zjišťovány prostřednictvím emailů.

Dále byla provedena obsahová analýza webových stránek obou evropských sítí, české sítě, jednotlivých organizací, elektronického bulletinu Zeleného kruhu, České ženské lobby i obou evropských sítí a zápisů z pracovních schůzek České ženské lobby. Tyto materiály poskytly především podklady pro analýzu fungování a struktury sítí. Na základě elektronických bulletinů byl analyzován směr toku informací a činnost sítí.

V období od dubna 2006 do dubna 2007 bylo prováděno zúčastněné pozorování. Autorka se účastnila pracovních schůzek České ženské lobby, na kterých byly pořizeny polní poznámky. Pracovní schůzky probíhaly jednou měsíčně a účastnily se jich zástupkyně členských organizací České ženské lobby. Účast na schůzkách byla autorce umožněna díky skutečnosti, že je zaměstnankyní občanského sdružení Fórum 50 %, které je jednou ze členských organizací České ženské lobby. Díky tomu získala přístup ke všem materiálům, které obdržela česká síť od evropské sítě. Tato skutečnost umožnila provést hlubší analýzu u České ženské lobby než u Zeleného kruhu, ve kterém nebyl stejný přístup k informacím. Na druhou stranu informace získané od Zeleného kruhu se ukázaly jako dostačující k ověření získaných hypotéz.

3.2. Představení českých a evropských sítí nestátních neziskových organizací

V této části budou představeny zkoumané české a evropské sítě nestátních neziskových organizací, historie jejich vzniku, jejich činnost a oblasti, na které se zaměřují.

3.2.1. Zelený kruh

Zelený kruh je síť, která sdružuje 27 organizací¹⁵ zabývajících se ochranou životního prostředí. Zelený kruh vznikl již v roce 1989 a zaměřuje se především na obhajobu zájmů svých členů prostřednictvím informační a legislativní činnosti. Náplní činnosti je výběr zástupců do poradních skupin a poradních orgánů vlády, zprostředkovávání informací o legislativě, poradenství o odborných tématech a činnosti ostatních organizací, informace o ekologické výchově. Mezi cíle Zeleného kruhu patří rozvoj občanského sektoru v oblasti životního prostředí, posilování spolupráce a vzájemné komunikace environmentálních organizací; zapojování veřejnosti do tvorby a implementace politik životního prostředí a zvyšování veřejného povědomí o činnosti environmentálních organizací a aktuálních problémech ochrany životního prostředí. Zelený kruh pracuje na dvou úrovních. Užší spolupráce funguje mezi členskými organizacemi Zeleného kruhu, pro které je určeno legislativní centrum. Od roku 2002 se Zelený kruh stal oborou platformou environmentálních nestátních neziskových organizací, která je tvořena členy Zeleného kruhu a dalšími 40 organizacemi. Platforma má podobu otevřené informační sítě, která funguje především prostřednictvím emailových konferencí. Zelený kruh vydává elektronický měsíčník¹⁶ a provozuje webové stránky o udržitelném rozvoji¹⁷ a webové stránky o účasti veřejnosti na rozhodování v otázkách životního prostředí¹⁸. Dále spolu s Hnutím duha vydává publikace o životním prostředí (<http://www.zelenykruh.cz/cz/>).

Zelený kruh je členem Evropské kanceláře pro životní prostředí (European Environmental Bureau). Cílem této sítě je podpora politik týkajících se životního prostředí a udržitelného rozvoje na úrovni Evropské unie. Evropská kancelář pro životní prostředí se snaží integrovat environmentální cíle do všech politik Evropské unie a zajistit efektivní strategie k zajištění těchto cílů. Tato síť má konzultativní status u evropských institucí, jako

¹⁵ Seznam a charakteristika organizací je v příloze 2, kapitola 6.2.

¹⁶ <http://www.zelenykruh.cz/cz/oborova-platforma/zpravodaj.html>

¹⁷ www.hraozemi.cz

¹⁸ www.ucastverejnosti.cz

je Rada Evropy, Evropská komise, Evropský parlament, Evropský hospodářský a sociální výbor, Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj a Komise Organizace spojených národů pro udržitelný rozvoj (CSD). Členy Evropské kanceláře pro životní prostředí je 143 nestátních neziskových organizací zabývajících se otázkami životního prostředí a ochranou přírody z 31 zemí (<http://www.eeb.org/>).

3.2.2. Česká ženská lobby

Česká ženská lobby momentálně sdružuje 21 nestátních neziskových organizací, které se zaměřují na prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže a lobbování za ženská práva. Agenda organizací je poměrně široká, od pomoci obětem domácího násilí, ochranu žen před diskriminací na trhu práce, obhajobu práv Romských žen, sdružení katolických žen, přes vyrovnávání šancí žen v politice a rozhodovacích procesech¹⁹. Česká ženská lobby vznikla v roce 2005 jako národní koordinace evropské sítě Evropská ženská lobby (European Women's Lobby). Česká ženská lobby momentálně usiluje o formalizovat a právní subjektivitu, což by mělo usnadnit fundraising a umožnit prohloubení spolupráce. Tato síť za dobu svojí existence zatím vyvinula pouze několik jednotlivých aktivit. Mezi tyto aktivity patří připomínkování vládních dokumentů, lobbování za přistoupení České republiky k Mezinárodnímu trestnímu soudu, lobbování za přijetí antidiskriminačního zákona, kampaň proti obchodování se ženami. Tato síť dále vydává elektronický bulletin pro členské organizace Síťovka²⁰, ve kterém informuje o dění v rámci sítě, dění v Evropské unii a genderové problematice (<http://www.padesatprocent.cz/ceskazenskalobby>).

Evropská ženská lobby sdružuje přes 4000 ženských nestátních neziskových organizací a je tak největší sítí svého druhu v Evropě. Jejím cílem je podpora ženských práv a rovnosti mezi muži a ženami v Evropské unii. Tato síť se angažuje v oblastech jako je násilí na ženách, ženy v rozhodovacích pozicích a politice, ekonomické a sociální postavení žen nebo ochrana žen z etnických menšin. Evropská ženská lobby pracuje v evropských institucích, hlavně v Evropském parlamentu, Evropské komisi a Radě ministrů a snaží se prosadit ženská práva do všech evropských politik (<http://www.womenlobby.org/>).

¹⁹ Seznam a charakteristika organizace je v příloze 1, kapitola 6.1.

²⁰ <http://www.padesatprocent.cz/sitovka/>

3.3. Analýza

Tato část práce představí analýzu dat obou případových studií. Podkapitoly v této části jsou řazeny podle operacionalizovaných výzkumných otázek. U přímých citací není uvedeno jméno respondentů, pouze informace, zda se jedná o zástupce členské organizace sítě nebo zástupce národní sítě. Citace byly ponechány z důvodu zvýšení autenticity v původní nespisovné podobě.

3.3.1. Vznik české sítě a zapojení do evropské sítě

U obou sítí byla situace trochu odlišná. Zelený kruh vznikl již v roce 1989, tedy dlouho před vstupem České republiky do Evropské unie. Zelený kruh spolupracoval s Evropskou kanceláří pro životní prostředí již od roku 1998, kdy do České republiky jezdili evropští odborníci a naopak čeští představitelé Zeleného kruhu se účastnili zahraničních konferencí a seminářů. S blížícím se vstupem existovala snaha vstoupit do evropské sítě, ale chyběly důležité finanční prostředky. Ihned po získání nezbytných finančních prostředků vstoupila česká síť do evropské. Podle respondentů existovala jasná snaha Evropské kanceláře pro životní prostředí, aby navázala spolupráci ve střední Evropě, i když i česká strana o to usilovala.

U České ženské lobby byla situace trochu odlišná. Existovaly zde tři nestátní neziskové organizace (Český svaz žen, Unie katolických žen Gender Studies), které se spojily pro připomínkování vládních dokumentů a lobbování za vytvoření vládní instituce, která by se zabývala rovností žen a mužů. Tato snaha byla úspěšná a v roce 2001 vznikla pod Ministerstvem práce a sociálních věcí Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, ve které byly zastoupeny i zástupkyně nestátních neziskových organizací. Touto aktivitou byla navázána předběžná spolupráce ženských nestátních neziskových organizací. Jedna z těchto organizací byla před vstupem České republiky do Evropské unie oslovena evropskou sítí. Evropská ženská lobby oslovila všechny kandidátské země a vyzvala je, aby založily národní reprezentaci. V létě 2004 se tři již spolupracující nestátní neziskové organizace rozhodly národní koordinaci založit a rozeslaly ostatním organizacím výzvu, aby vstoupily do vytvářející se české sítě, která bude členskou organizací Evropské ženské lobby. Na tuto aktivitu zareagovalo šest organizací (Asociace podnikatelek a manažerek, Český helsinský výbor, Český svaz žen, Hnutí za aktivní mateřství, Soroptimist International – Pražský klub, Unie katolických žen.). V říjnu 2004 se poté zástupkyně

Gender studies účastnila zasedání valné hromady Evropské ženské lobby v Bruselu, kde bylo odsouhlaseno, že nově přistoupivší země budou po dva roky osvobozeny od členských příspěvků. Poté začaly probíhat pracovní schůzky. Jedné schůzky se zúčastnila i tajemnice Evropské ženské lobby, která informovala české nestátní neziskové organizace o přístupové proceduře a dále o zkušenostech nově přistupujících zemí. V lednu 2005 oficiálně vznikla po podpisu protokolu o vzájemné spolupráci Česká ženská lobby. Ze zakládacího protokolu vyplývá, že Česká ženská lobby bude pouze národní pobočkou Evropské ženské lobby, neboť se zde píše: „Základními úkoly Národní koordinace je:

- Zajistit participaci ženských organizací České republiky na činnosti EWL prostřednictvím jejich volených členek v Generálním shromáždění a ve Správní radě EWL
- Koordinovat činnost a aktivity ženských organizací a jejich asociací v ČR s činnostmi a aktivitami EWL (European Women's Lobby, 2005).“

U obou sítí existovala snaha evropských sítí, aby se staly jejími členy. Důvodem byla zřejmě skutečnost, že pokud chtějí evropské sítě získat finanční prostředky na institucionální podporu od Evropské komise, musí zastupovat organizace z většiny členských zemí. Snaha evropské sítě, aby se nově přistoupivší země zapojily, byla velká. To dokazuje fakt že podle respondentek zástupkyně evropské sítě dokonce slibovaly českých organizacím určité věci, které se posléze ukázaly jako nepravdivé.

3.3.2. Struktura sítí

Evropská kancelář pro životní prostředí sdružuje 143 členských organizací z 31 zemí. Tato síť je řízena výkonnou radou (Executive Committee), ve které zasedá prezident, 3 viceprezidenti, pokladník a dále 21 členů a členek. Tato rada je volena a schází se čtyřikrát ročně. Dále existuje valná hromada, ve které jsou zastoupeni lidé z jednotlivých členských zemí. Valná hromada se schází jednou ročně a je zde schvalován roční programový plán. V Bruselu sídlí sekretariát, ve kterém pracuje 15 zaměstnanců a zaměstnankyň. V rámci sekretariátu funguje několik oddělení - oddělení generálního tajemníka, oddělení evropských politik, finanční oddělení a informační a komunikační oddělení. Většina práce je vykonávána placenými zaměstnanci, jednotlivé členské organizace pouze schvalují programové priority. Respondentka z vedení Zeleného kruhu prohlásila o vztahu evropské sítě a členských organizací: „Organizace - její členové - jí dodávají legitimitu, ale tu práci vykonává jenom EEB.“ Dále existuje 12 pracovních

tematických skupin²¹, které připravují studie, dokumenty a postoje při vyjednávání s Komisí. V těchto pracovních skupinách mohou pracovat i zástupci jednotlivých členských zemí. Evropská kancelář pro životní prostředí vydává dvakrát týdně informační newsletter pro členské organizace (<http://www.eeb.org/>).

Řídícím orgánem Evropské ženské lobby je výkonná rada (Executive Committee), která je tvořena prezidentkou, 2 viceprezidentkami, pokladnicí a 3 dalšími členkami. Tyto funkce nejsou placené a ženy, které je vykonávají, žijí ve svých mateřských zemích. Mezi hlavní úkoly výkonné rady patří zastupování sítě na mezinárodních akcích a dále šíření jejich politik v jednotlivých členských zemích. Výkonná rada se pravidelně stýká buď osobně, nebo prostřednictvím telefonických konferencí. Velká část komunikace probíhá elektronicky. Po vstupu nových členských zemí do Evropské unie proběhla reforma struktury Evropské ženské lobby, která měla zajistit větší reprezentativitu s příchodem nových členských organizací²².

Mezi další orgány Evropské ženské lobby patří valná hromada (Board of Administration), která je tvořena jednou zástupkyní z každé země, ve které existuje národní reprezentace (26 zástupkyň), a dále 8 zástupkyněmi celoevropských a mezinárodních organizací, jako je např. Mezinárodní rada židovských žen²³, Rada zemědělských organizací v Evropě²⁴ nebo Evropská federace podnikatelek²⁵. Valná hromada se schází jednou ročně a hlasuje o programových prioritách. Výkonnou složkou je sekretariát, který je tvořený 9 ženami. Sekretariát Evropské ženské lobby sídlí v Bruselu a ženy v něm pracující představují jediné zaměstnankyně této organizace. Vedle toho funguje v rámci sítě Centrum proti násilí na ženách²⁶. Samotnou práci, obdobně jako u Evropské kanceláře pro životní prostředí, vykonávají zaměstnankyně sekretariátu, národní koordinace je poté pouze připomínková a schvaluje dlouhodobí program. S prací pomáhají i dobrovolnice z celé Evropy. Tato síť vydává jednou měsíčně informační newsletter (<http://www.womenlobby.org>).

²¹ Existuje pracovní skupina zaměřená na zemědělství, ovzduší, biodiverzitu, chemikálie, ekologické označování, ekologickou daňovou reformu, průmysl, hluk, solární strategie, odpadový management, a znečištění vody.

²² Např. Výkonná rada byla rozšířena o tři členky. Motivací změny byla snaha zajistit, aby bylo ve výkonném orgánu zastoupeno více členských zemí.

²³ International Council of Jewish Women

²⁴ Committee of Agricultural Organization in the EU

²⁵ European Federation of Business and Professional Women

²⁶ Téma násilí na ženách je jednou z prioritních oblastí zájmu Evropské ženské lobby.

3.3.3. Zapojení českých sítí do aktivit evropské sítě

U obou sítí funguje zapojení do evropské sítě podobným způsobem. Členové Zeleného kruhu mají teoreticky možnost účastnit se dění na valné hromadě Evropské kanceláře pro životní prostředí, ve výkonné radě nebo pracovních skupinách. Evropská síť vydává stanoviska, které rozesílá ke schválení a připomínkování. Organizace této možnosti nicméně příliš nevyužívají, aktivitu nechávají spíše na svých evropských partnerech. „České organizace to nechávají na EEB, případně vypíchnou nějaké téma.“ Aktivita českých zástupců vždy záleží na tom, jak aktivní je konkrétní osoba, která českou stranu zastupuje. „Je ale důležitý bejt aktivní u nich, bejt aktivní ve správní radě. To ale záleží na konkrétním člověku, jak je aktivní, jak se zajímá, ta možnost existuje.“ Respondenti ze Zeleného kruhu si byli vědomi, že české organizace by mohly být při zapojování mnohem aktivnější: „České organizace by mohly být mnohem aktivnější, ale nikdo nemá kapacitu se více podílet na evropském síťování. Jsou tam ale otevřené dveře.“ Obecně není podle respondentů mezi českými organizacemi příliš velký zájem o tuto problematiku. „Moc lidí se o to nedere.“

Zástupkyně České ženské lobby mají, obdobně jako u Zeleného kruhu, možnost připomínkovat dokumenty napsané evropskou sítí, podílet se na tvorbě programových priorit, zasedat ve valné hromadě, být zvolené do výkonné rady. České zástupkyně obecně ale tyto možnosti příliš nevyužívají a nejsou příliš aktivní v rámci evropské sítě. Všechny respondentky odpovídaly, že česká síť je aktivní, pouze pokud se jí něco přímo týká. Podle některých respondentek záleží aktivita na připravenosti konkrétní osoby. Podle jiných respondentek je česká síť aktivní pouze, pokud hrozí nějaká krize. „To se pak dokážeme mobilizovat, ale mělo by to být pravidlo.“ Podle další představitelky České ženské lobby dokáže být česká síť aktivní, i když potřebuje podporu ostatních organizací. To lze potvrdit na základě mého pozorování. 12. dubna pronesl premiér Topolánek při zahájení Evropského roku rovných příležitostí v České republice projev, který Česká ženská lobby odsoudila jako sexistický a zcela odporující základním principům Evropské unie. Poté velmi rychle dokázala poslat své stanovisko do evropské sítě a žádat jejich podporu. Dále proběhl během mého pozorování pokus získat podporu Evropské ženské lobby při snaze získat více finančních prostředků na téma rovných příležitostí pro ženy a muže v České republice, ale aktivita nebyla zatím zrealizována.

Spokojenost se současnou úrovní spolupráce se mezi jednotlivými respondenty lišila. Obecně by se dalo říci, že zástupci a zástupkyně ze Zeleného kruhu byli s celkovou

situací poměrně spokojeni, zatímco zástupkyně České ženské lobby viděly rezervy a možnosti zlepšení. Respondentka ze Zeleného kruhu prohlásila, že je se situací spokojená a není důvod současnou situaci měnit. „EEB jsou fakt akční, dělají to dobře. Oni to pokrývají, není důvod dělat jinak.“ Podle respondentky z České ženské lobby funguje spolupráce dobře a pokud člověk chce, tak je možné se zapojit. „Když má člověk cíl, je to dobrá struktura, jak může pomoci, ale není to 100%“ Respondentky z České ženské lobby si také byly vědomy skutečnosti, že nejsou v evropské síti příliš aktivní a chtěly do budoucna tuto situaci zlepšit. Jedna respondentka z České ženské lobby považovala za důležité více reagovat na podněty z Evropské unie a více se zapojovat do tvorby evropských politik. Celková spokojenost naznačuje, že mezi českými nestátními neziskovými organizacemi není zájem se ve větší míře zapojovat do aktivit v rámci sítě.

Na základě zúčastněného pozorování byly potvrzeny odpovědi respondentek týkající se aktivity české sítě. Česká ženská lobby např. neiniciovala žádnou aktivitu, pouze plnila „minimálně povinné“. To bylo zřejmé při zasedání valné hromady Evropské ženské lobby v roce 2006. Před tímto zasedáním byly vytvářeny tzv. rezoluce, což jsou programové priority Evropské ženské lobby na následující rok a vytyčují, za co by evropská síť i jednotlivé národní koordinace měly lobbovat. Česká ženská lobby na rozdíl od jiných postsocialistických zemí neiniciovala žádnou rezoluci, i když existuje mnoho témat, ze které by měla zájem prostřednictvím evropské sítě lobbovat. Česká ženská lobby pouze přeložila všechny návrhy rezolucí. V závěrečném kole, kdy měly členské sítě připomínkovat již hotové rezoluce, česká síť rezoluce připomínkovala. Jednalo se ale o aktivitu dvou jednotlivkyň, které se rozhodly, že by bylo dobré se do přípravy rezolucí zapojit. Po schválení rezolucí se během prvních čtyř měsíců připojila Česká ženská lobby pouze k jedné rezoluci z 25. Jednalo se o lobbování za připojení České republiky k Mezinárodnímu trestnímu soudu, tedy o něco, co se bezprostředně týká České republiky

Česká ženská lobby vždy plnila ve vztahu k evropské síti pouze to, co musela. Většinu aktivit, které evropská síť žádala, česká síť splnila, ale pouze tak, aby „si odškrtla“ čárku. Česká síť během mého sledování neiniciovala žádnou aktivitu v rámci sítě.

Během zúčastněného pozorování vyšlo najevo, že se Česká ženská lobby zapojovala do aktivit evropské sítě pouze, pokud z toho mohla něco získat. To potvrzuje iniciativa z dubna 2006, kdy Evropská ženská lobby spolu se švédskou vládou

organizovala kampaň proti nucené prostituci a obchodování se ženami. České ženská lobby se do kampaně zapojila, protože získala díky tomu finanční prostředky.

V dubnu 2006 získala jedna ze členských organizací České ženské lobby projekt, jehož malá část byla zaměřená také na síťování. To umožnilo vyčlenit alespoň část úvazku jedné zaměstnankyně na administrativu, překlady, rozesílání emailů nebo vytvoření mailing listu. Od té doby se celá činnost profesionalizovala, komunikace se zrychlila. Česká ženská lobby ale volnou kapacitu, kterou měla k dispozici, zaměřila především na aktivitu v České republice. Lze konstatovat, že míra aktivity a zapojení české sítě do evropské sítě záleží na konkrétních osobách, a ne na obecných pravidlech a proto je velmi proměnlivá.

Obecně by bylo možné zapojení obou sítí do evropských sítí považovat za téměř identické. Ani jedna síť není příliš aktivní v rámci evropské sítě. Zelený kruh pracuje mnohem profesionálněji než Česká ženská lobby pouze v České republice, na úrovni evropského síťování je situace obou sítí obdobná. Lze tedy říci, že ani velká aktivita a profesionalizace v rámci národního státu není zárukou vysoké aktivity při zasílání do Evropy.

3.3.4. Komunikace s evropskou sítí

Na základě empirického výzkumu bylo zjištěno, že u obou sítí probíhá komunikace s evropskou sítí obdobně. Za evropské síťování a komunikaci s evropskou sítí je odpovědný pouze jeden člověk a ostatní lidé v organizaci nemají přesnou představu o tom, jak spolupráce probíhá. Respondentka z členské organizace Zeleného kruhu na otázku, jakým způsobem česká síť spolupracuje s evropskou sítí odpověděla: „Já nechodím na schůzky, nemůžu soudit, nevím.“ Mnoho respondentů ze členských organizací Zeleného kruhu dokonce sdělilo, že žádné zkušenosti s evropským síťováním nemají.

Informace o činnosti evropské sítě má jeden člověk, který se účastní schůzek evropské sítě. V České ženské lobby je v rámci valné hromady odhlasováno, jak má reprezentant na evropské schůzce hlasovat. Obecně není v rámci sítí příliš velký zájem o reprezentování sítě v rámci evropské kooperace. Respondent ze Zeleného kruhu to komentoval: „Ne úplně tady lidi ty mezinárodní věci tak zajímají.“ Někdy je osoba zodpovědná za síťování prostě ta, která si dokáže udělat čas. To potvrdili i někteří respondenti: „Je to dost o tom, kdo má čas.“

Většina komunikace s evropskou sítí probíhá prostřednictvím emailů, několikrát za rok se konají schůzky, kterých se účastní také čeští zástupci. Evropská kancelář pro životní

prostředí organizuje pracovní schůzky čtyřikrát ročně, Evropská ženská lobby jednou ročně. Informace z evropské sítě jsou rozposílány dále českým organizacím. V Zeleném kruhu jsou rozposílány v angličtině, v České lobby jsou překládány do češtiny, což ale komunikaci prodlužuje a v některých případech jsou rozposílané informace již neaktuální. Obě evropské sítě vydávají elektronický newsletter, ve kterém se zabývají evropskou legislativou, jejími dopady a komentují ji. Tento newsletter rozesílají členům sítě, přístup k oběžníku je ale možný i pro nečleny.

V České ženské lobby existuje volená zástupkyně, která se účastní všech oficiálních schůzek. Všechny praktické úkony ale vykonává tzv. administrativní složka, což jsou 2 zaměstnankyně organizace, která získala grant na síťování. Tyto zaměstnankyně rozposílají emaily, překládají je, píšou zprávy pro evropskou síť. Na činnost sítě je také využívána práce dobrovolníků a dobrovolnic, kteří pomáhají s organizací a překlady.

Jedna respondentka z České ženské lobby popsala jako problematickou rychlost komunikace. „Problematické je urgentní řešení diskutovaných témat, problémů, výzev. Ne vždy jsou všechny klíčové osoby na mailu, nemají – opět v souvislosti s častou dobrovolností práce v síti – čas či příležitost odpovědět, čímž se jistá „akčnost“ jednání zpomaluje.“

V České ženské lobby projevila jedna respondentka kritiku, že takhle nastavená komunikace je příliš těžkopádná, formální, složitá a neosobní. Respondentka ale přiznala, že se může jednat o její subjektivní názor, protože ještě příliš dobře nezná strukturu sítě a navíc je Česká ženská lobby v Evropské ženské lobby poměrně krátkou dobu.

Odpovědi respondentů byly potvrzeny i v rámci zúčastněného pozorování. Výběr reprezentanta české sítě závisí na časových možnostech a dále na jazykové vybavenosti. Komunikace s evropskou sítí probíhá velmi nepravidelně, většinou emailem. Komunikaci téměř vždy iniciovala evropská síť, která od české sítě něco požadovala, jako vypracovat analýzu, zprávy o činnosti české sítě. Během pracovních schůzek české sítě vyšlo najevo, že v české síti neexistuje dobrá znalost evropské struktury, ani osob, které v evropské síti zasedají, a to především u členských organizací, což komunikaci komplikuje.

Evropská síť neinformuje zcela přesně o tom, jakým způsobem pracuje a jak lobbuje. Evropská ženská lobby sice vydává jednou měsíčně newsletter, ve kterém komentuje evropské politiky a informuje o svých kampaních. Na základě rozhovorů s představitelkami Evropské ženské lobby bylo zjištěno, že ony lobbují i na neformální úrovni. Evropská ženská lobby např. připravuje poklady pro některé evropské politiky a

úředníky. Respondentka z Evropské ženské lobby tvrdila, že bez předchozí konzultace s Evropskou ženskou lobby není publikována žádná politika, která by se dotýkala ženských a genderových témat. Bohužel, informace o této formě lobbyingu se např. v newsletteru nenacházejí. To je na jednu stranu pochopitelné, na druhou stranu to není zcela transparentní.

3.3.5. Důvod zapojení organizace do české sítě

U zkoumaných organizací byl hlavním motivem zapojení do české sítě, která je členem evropské sítě, národní motiv, tedy spolupráce v České republice. Důvodem bylo podle většiny respondentů a respondentek zlepšení postavení jednotlivých organizací a zvýšení váhy jejich hlasu, zlepšení přístupu k informacím, spojení úsilí. Jeden respondent to komentoval: „Jde o zlepšení synergického efektu.“ Primárním motivem pro kooperaci na národní úrovni je lobbying a sdílení informací v národní síti.

Některé organizace, např. Evropská kontaktní skupina, Gender Studies či Soroptimist International, uváděly, že jsou i členy jiných mezinárodních sítí a důležitější je pro ně zasíťování na národní úrovni. Jiné, čistě místní organizace, řešící národní problémy, podle svých slov zasíťování do Evropy pro svou práci příliš nepotřebují. Podle jiných je ale důležitá právě provázanost mezi českou a evropskou agendou. Jedna respondentka prohlásila: „Mělo by nám jít o naše místní poměry, ale nejsme izolovaný, naše problémy navazují na ty evropské.“

Skutečnost, že prioritní je u všech organizací aktivita sítě na národní úrovni, potvrdilo také zúčastněné pozorování. Za posledních šest měsíců, kdy začala Česká ženská lobby vyvíjet mnoho aktivit v České republice, se počet jejích členských organizací zdvojnásobil. Všechny organizace ale dávají přednost vlastní činnosti, síťování je až na posledním místě a organizace spolupracují, pokud jim zbude čas. Na druhou stranu bylo zjištěno, že v posledním období si začaly organizace uvědomovat, že aktivita v rámci sítě může podpořit i jejich činnost, protože mohou rychle získat podporu své iniciativy od ostatních organizací. Příkladem je Iniciativa za normální porod, kterou organizovaly tři členské organizace České ženské lobby – Aperio, Unie porodních asistentek a Česká asociace dul. Během jedné pracovní schůzky se těmto organizacím podařilo získat podporu celé sítě. Nesporným přínosem, který nestátním neziskovým organizacím přináší síťování, jsou kontakty na jiné organizace a osobní známosti, které jim v případě jejich potřeby mohou pomoci.

3.3.6. Ovlivňování evropské agendy českou sítí pomocí evropské sítě

Podle všech respondentů a respondentek z obou sítí je pro české organizace primární zájem a řešení konkrétních záležitostí v České republice, i když všichni respondenti a respondentky považovali aktivity na evropské úrovni za důležité. Respondentka ze Zeleného kruhu prohlásila: „Větší zájem je o místní problémy než o evropské.“ České nestátní neziskové organizace podle téměř všech respondentů vykonávají především konkrétní aktivity v jejich zemích a o evropské záležitosti se zajímají až ve chvíli, kdy se jich to bezprostředně dotýká. Zástupkyně Zeleného kruhu to komentovala: „V ČR dělají nevládky v konkrétních věcech, když to má přesah na EU, tak v tu chvíli se začnou zajímat. My využíváme napojení na Evropskou komisi díky evropské síti hlavně kvůli řešení problémů u nás.“ Zájem o evropské záležitosti je vnímán jako luxus, organizace si jsou vědomé, že jim ubírá kapacity, které by mohly věnovat vlastní činnosti. Respondentka ze Zeleného kruhu jasně dokládá, že zájem o evropské záležitosti je nadstavba: „Lidi se o evropské problémy zajímají ve volném čase.“

Respondentky z České ženské lobby také přiznaly, že primárním důvodem zapojení českých sítí do evropských sítí není ovlivňování evropských politik. České sítě se zapojují, až když se jich situace bezprostředně dotýká. Prioritní pro zapojení je dopad na národní zemi či problém. Respondentka z České ženské lobby komentovala svá jednání v evropské síti: „Chytala jsem se na to, co se nás týkalo“ Tento přístup je podle ní společný pro všechny sítě z postsocialistických zemí. Podle další respondentky Česká ženská lobby ještě nedospěla tak, aby se mohla snažit ovlivňovat evropskou agendu, i když by o to v budoucnu určitě stála a je to jedním z cílů. Podle respondentky z vedení se Česká ženská lobby už evropskou agendu ovlivňovat snaží, i když je na samém začátku. „První vlaštovky už ale poletují.“ Jiná respondentka z České ženské lobby měla pocit, že tato síť politiky vůbec neovlivňuje. „Nedochází k tomu, ale nakolik je to možné, to nevím. Jsme tam krátko. Je nutné se zorientovat.“

Aktivita národní sítě v prosazování nějaké evropské politiky podle všech vždy závisí na tom, jestli daná politika může prospět organizacím v České republice. Dobře to shrnula jedna respondentka, když prohlásila, že se snaží ovlivnit evropské politiky, „když síť potřebuje mezinárodní podporu na národní úrovni, když cítí, že principy, s nimiž pracuje, nejsou dostatečně rozvíjeny na úrovni jednotlivých členských zemí.“

Podle respondentů ze Zeleného kruhu se organizace snaží prostřednictvím evropské sítě ovlivnit národní politiky v České republice. Pokud má organizace zájem lobbovat na evropské úrovni je možná efektivnější to dělat přímo a síťování není

podmínkou. Podle jedné respondentky už jsou české sítě schopny lobbovat v Bruselu samy, bez zástupců evropské sítě a někdy je to dokonce efektivnější. „Některé témata jsou jiná v ČR a EU, proto je důležité, abychom se podíleli na rozhodování, lobovali tam přímo.“

Za celou dobu zúčastněného pozorování se česká síť Česká ženská lobby ani jednou nesnažila ovlivňovat evropskou agendu prostřednictvím evropské sítě či lobbovat v Bruselu. Česká síť pouze „plnila úkoly“ evropské sítě. Během mého zúčastněného pozorování se česká síť formalizovala a začala být aktivnější, ale všechny aktivity byly zaměřené na ovlivňování politik v České republice²⁷.

V rámci výzkumu byla provedena obsahová analýza Zpravodaje oborové platformy Zelený kruh v období dubna 2006 do dubna 2007. Cílem bylo zjistit, zda se Zelený kruh během tohoto období pokoušel ovlivnit nějakou evropskou politiku. Zpravodaj oborové platformy informuje členské nestátní neziskové organizace o všech aktivitách sítě. Během této doby se Zelený kruh jako síť nepokoušel ovlivnit žádnou evropskou politiku. Ve zpravodaji se za tuto dobu pouze několikrát objevily zprávy informačního charakteru související s evropskými politikami. Během tohoto období se objevily tři výzvy (září 2006, únor 2007, březen 2007) po zapojení do Výboru pro průmyslovou změnu při Evropském hospodářském a sociálním výboru, což podle zpravodaje může umožnit ovlivňování evropské politiky. Všechny tyto zprávy inicioval jeden pracovník, který v tomto Výboru zasedá. Dále se objevily zprávy související s chemickou politikou REACH²⁸, která byla projednávána v roce 2006. Zelený kruh upozorňoval na seminář o této politice, neobjevila se však žádná zmínka o tom, zda se Zelený kruh pokoušel tuto politiku ovlivnit²⁹. Jediným přímým lobbováním na evropské úrovni během sledovaného období bylo zaslání dopisu prezidentovi European Investment Bank, od které žádala Česká republika úvěr na rozšíření dálnic. Zelený kruh ve svém dopise informoval prezidenta, že proti navrhovaným trasám existuje v České republice odpor a dochází zde k porušování práva Evropského

²⁷ Česká ženská lobby se účastila připomínkování vládního dokumentu Priority a postupy vlády v prosazování rovnosti mužů a žen, lobbování za přistoupení České republiky k Mezinárodnímu trestnímu soudu, prosazovala zachování Mezinárodního dne žen jako významného svátku, podpořila Iniciativu Za normální porod, která upozorňovala na nevhodné zacházení s rodiči a jejich nedostatečném informování, lobbowała za přijetí antidiskriminačního zákona a kritizovala projev pana premiéra Topolánka u příležitosti zahájení Evropského roku rovných příležitostí.

²⁸ REACH je nová chemická legislativa Evropské unie týkající se registrace, evaluace a autorizace chemických látek.

²⁹ Během rozhovorů bylo zjištěno od některých respondentů, že Společnost pro udržitelný rozvoj, která je členskou organizací Zeleného kruhu, vyslala do Bruselu svého zástupce, který přímo lobbował za změnu této evropské politiky.

společenství. Na základě toho byl úvěr European Investment Bank podmíněn dořešením právních sporů v České republice. Na základě obsahové analýzy bylo zjištěno, že převážná většina aktivit Zeleného kruhu je zaměřena na dění v České republice. Evropské politiky jsem brány v úvahu hlavně při jejich implementaci, případně porušování v České republice.

3.3.7. Proud informací

Většina respondentů a respondentek z obou sítí se domnívala, že více informací se dostává do české sítě z evropské sítě než naopak. Na druhou stranu se ale někteří respondenti a respondentky ze Zeleného Kruhu (převážně ti, kdo mají na starosti síťování) domnívali, že už se situace vyrovnala, nebo alespoň se srovnává. Jedna respondentka ze Zeleného kruhu uvedla: „Ty informace jdou oboustranně. Dřív šli jenom z Evropy, teď už se to vyrovnává, i když to ještě není úplně stejný.“ Další respondentka to komentovala: „Základní výměna informací tady je.“

Také na základě zúčastněného pozorování a studia dokumentů je zřejmé, že informace se většinou dostávají z evropské sítě do české sítě. Porovnáme-li newslettery českých a evropských sítí, dojdeme k závěru, že zatímco české sítě věnují část svého newsletteru dění v Evropské unii a činnosti evropské sítě, evropské sítě se zaměřují především na evropské dění a téměř neinformují o situaci v jednotlivých zemích, i když by na evropské úrovni měly posazovat jejich zájmy, a tudíž mít dobrou znalost jejich problémů. Evropské sítě obecně ve svých newsletterech informují o aktualitách z evropských institucí, přijímání evropských politik, jejich připomínkách k evropským politikám. Newsletter Evropské kanceláře pro životní prostředí se přesto alespoň okrajově věnuje dění v jednotlivých členských zemích. Konkrétně byla od dubna 2006 do dubna 2007, ve kterém vyšla 4 čísla, dvě věnována pouze evropské problematice, ve dvou se objevily dva články zaměřené na členské země Evropské unie a kandidátské země. Newsletter Evropské ženské lobby se zabývá pouze evropskou problematikou a dále dění v Organizaci spojených národů.

Evropská síť pravidelně informuje českou síť o svých aktivitách Na druhou stranu Česká ženská lobby posílá evropské síti pouze jednou za rok stručný přehled o své činnosti. Pokud se podíváme na to, jak je celá komunikace nastavena, je diskutabilní, do jaké míry evropské sítě reprezentují jednotlivé národní země. Zdá se, že evropské sítě

převážně poskytují odborné analýzy evropským institucím a poskytují tyto informace jednotlivým členským zemím.

3.3.8. Srovnání českých sítí s ostatními národními sítěmi

Názory na to, zda existuje rozdíl v zapojování se do ovlivňování evropských politik mezi českou sítí a sítěmi z ostatních evropských zemích, se mezi respondenty a respondentkami lišily. Podle některých respondentů neexistuje rozdíl v ovlivňování evropských politik v sítích mezi starými a novými zeměmi. Nové členské země už podle nich spolupracují stejně jako staré členské země. Tento názor převažoval u respondentů a respondentek ze Zeleného kruhu a to hlavně těch, kteří jsou za evropské síťování zodpovědní. Jedna respondentka prohlásila: „Naši lidi jsou srovnány za těch 18 let.“ Podle dalšího respondenta už lidé z nových zemí znají fungování Evropské unie a jejích institucí. Aktivita podle něj nezávisí na skutečnosti, jestli se jedná o starou nebo novou členskou zemi Evropské unie, ale spíše na národní kultuře a tradici dané země. Tento názor vyslovilo více respondentů. Podle nich neexistuje dělení na staré a nové země, ale jde o určité kulturní vzorce chování a občanské angažovanosti v rámci jednotlivých států. Za aktivní národ byli shodně respondenty z obou sítí označeni Nizozemci. Respondentky z České ženské lobby navíc za aktivní považovali Švédky. To může být dáno vyspělostí této země v oblasti rovných příležitostí žen a mužů.

Podle jiných respondentů se ale Česká republika stále ještě starým členským zemím nevyrovnala. Jedna respondentka ze Zeleného kruhu např. prohlásila: „Nehrajeme důležitou roli v EU.“ Další respondentka z členské organizace Zeleného kruhu to komentovala: „Stará Evropa bude stará Evropa a Balkán bude Balkán.“ Respondentka z České ženské lobby měla pocit, že jakási neaktivita je typická pro všechny postsocialistické státy. „Politika těch východních je reagovat na věci, které se jich bezprostředně týkají, v obecných věcech aktivní příliš nejsou.“

Na druhou stranu podle jiné respondentky z České ženské lobby neexistuje dělení na staré a nové země, ale jedná se spíše o aktivitu konkrétních osob, které jednotlivé země zastupují. Respondentka, která zastupovala Českou ženskou lobby na prvním zasedání valné hromady v roce 2005 prohlásila, že zástupkyně nových členských zemí byly stejně aktivní jako zástupkyně ze starých zemí. „Na prvním zasedání byly nové členské země už

na stejné úrovni jako staré, Polky například ostře kritizovali. Připravenost záležela na každé jednotlivé zemi, není žádné dělení na staré a nové. Je to o lidech, kdo je aktivní.“

Podle další respondentky z České ženské lobby je aktivita přímo úměrná tomu, jak se daný problém konkrétní země týká. „Česká síť je aktivní, pokud se jí dané téma přímo dotýká nebo potřebuje-li podporu ostatních ve prospěch své iniciativy, „svých“ problémů – resp. problémů, kterým čelí ženské neziskovky v České republice...Ale tak je tomu v případě všech sítí.“

3.3.9. Hlavní přínosy

Pro obě sítě je nejdůležitějším přínosem zasilování do Evropy *přístup k informacím*. Podle respondentky ze Zeleného kruhu je primární především zisk informací z Evropské unie, které budou moc být využity tady. „EEB je hlavně zdroj informací. Člověk když sleduje jejich výstupy, je v obraze.“ Důležitá je hlavně skutečnost, že evropská síť je zdrojem informací, ke kterým by nestátní neziskové organizace jinak neměly přístup. To poskytuje organizacím výhodu při práci na národní úrovni a umožňuje efektivnější práci. To vyjádřila jedna respondentka ze Zeleného kruhu: „My pracujeme na národní úrovni. Ale máme díky evropské síti stejné informace jako poslanci.“ Respondenti pozitivně oceňovali to, že síť jim pouze nerozposílá informace, ale připojuje k nim i stanoviska, rešerše. Informace jsou, jak to shrnul jeden respondent „předžvejkány.“ To usnadňuje síti i národním organizacím práci. Stejný názor měly i respondentky z České ženské lobby. Jedna respondentka z České ženské lobby označila jako hlavní přínos: „Možný přístup k informacím a možnost vyznat se v nich.“

Vedle přístupu k informacím, se objevoval u obou sítí i další motiv, a to *ovlivňování evropských politik*. To byl názor především představitelů sítí, nikoli členských organizací sítí. Respondent ze Zeleného kruhu to komentoval: „Síť je nástroj, jak něco ovlivnit, ale v Bruselu jsou tisíce lobbistů, který jsou placený, např. průmyslem.“ Tento respondent zároveň prohlásil, že je diskutabilní, nakolik je lobbování sítí efektivní a nakolik může ovlivnit výsledné politiky. Respondentka z České ženské lobby prohlásila: „Můžeme mluvit prostřednictvím Evropské ženské lobby do aktivit Evropské komise, např. genderového institutu.“ Jedna respondentka zmínila možnost zapojit se prostřednictvím evropské sítě do činnosti poradních komisí a pracovních skupin na evropské úrovni, což je způsob ovlivňování veřejných politik. Podle respondentů při ovlivňování politik vždy záleží na konkrétních lidech. Respondentka z České ženské lobby prohlásila: „Sítě jsou efektivním nástrojem k ovlivňování politik, ale záleží na lidech, jak

je kdo aktivní.“ Důležité je podle této respondentky při snaze něco ovlivnit především vědět, jak celá struktura funguje a vědět, co člověk chce, i když síť není vždy zcela efektivní nástroj.

Za důležitou byla shodně všemi respondenty označena možnost *ovlivňovat skrze evropské sítě politiky v národních státech*. Lobbování skrze sítě bylo některými respondenty označeno za efektivnější než ovlivňování přes česká ministerstva. Podle některých respondentů umožní evropská síť českým organizacím prosadit do evropské agendy oblasti, které jsou u nás problematické. Respondentka ze Zeleného kruhu prohlásila: „Tlačíme tam věci, který jsou tady problémy.“ To potvrdila i další respondentka z České ženské lobby, která zmínila, že síťování je nutností, protože mnoho věcí je rozhodováno na evropské úrovni a pokud mají nestátní neziskové organizace zájem ovlivňovat veřejné politiky, je nutné spolupracovat s evropskými sítěmi. „Pokud chceme něco ovlivňovat, musíme to dělat přes sítě.“

Důležitým přínosem evropského zasíťování je podle některých respondentů a respondentek *šíření dobré praxe* a profesionalizace do České republiky z ostatních zemí Evropské unie. Respondentka z České ženské lobby označila šíření dobré praxe jako možnost, něco se naučit. „Člověk se může mnoho věcí přiučit, to byla i motivace vstupu, je toho strašná kvanta.“ Další respondenti to nazývali výměnou zkušeností, inspirací, motivací. Jedna respondentka z České ženské lobby prohlásila: „V dnešní době jsou problémy, kterým čelí ženské organizace relativně podobné ve všech zemích Evropy a proto se toho můžeme od sebe navzájem hodně učit a inspirovat se.“ Ale podle jedné respondentky probíhá šíření dobré praxi spíše na úrovni inspirace, protože podmínky jsou v každé zemi jiné. V každé zemi fungují jiné normy chování a země prošla jiným společenským vývojem. Respondentka prohlásila: „Nejde si to vypůjčit.“ V České republice by podle ní mělo smysl inspirovat se především na Slovensku, které má podobnou historii a prošlo stejným vývojem. Respondentka dodala: „Inspirovat se ano, ale přebírat s rozumem...ne vždycky to jde.“

Další přínos, který byl respondenty zmíněn, byl pocit *sounáležitosti s ostatními*, zvýšení moci směrem ven. Respondentka z České ženské lobby prohlásila: „V síti jsme silnější, máme silnější hlas, můžeme být silnějším partnerem pro veřejnou správu. Jedna organizace tady nic nezmuže.“ Jiná respondentky ze Zeleného kruhu to nazvala zlepšením postavení nestátní neziskové organizace na národní úrovni.

Dále bylo mezi přínosy síťování zmiňováno usnadnění *fundraisingu* a pomoci při hledání finančním prostředků. Tento přínos souvisí s dalším jmenovaným, a to

zprostředkováním kontaktů, což bylo zmiňováno pouze respondenty ze Zeleného kruhu. „Když máme specifickou potřebu tady, oni nám můžou zprostředkovat kontakt.“ Jedním z hlavních přínosů evropské sítě je podle respondentů a respondentek ze Zeleného kruhu skutečnost, že pokud má česká síť specifickou potřebu, evropská síť jí může usnadnit lobbování. Jedna respondentka to komentovala takto: „Oni umí chodit cestičkama kanceláří Evropského parlamentu. Nově přistupující státy nemají ty cestičky tak prochozené, existuje rozdíl mezi starými členskými zeměmi Evropy a novými zeměmi.“

Jeden respondent z členské organizace Zeleného kruhu zmínil, že evropské síťování nemá žádný přínos. To ukazuje rozdílný úhel pohledu, který se může objevit mezi reprezentanty sítě a členskými organizacemi, které má síť reprezentovat.

Na základě zúčastněného pozorování vyšlo najevo, že vedle všech výše zmíněných přínosů je velkým přínosem zasíťování do Evropy možnost vystupovat jménem evropské sítě a všech jejích členských organizací, což zvyšuje legitimitu národní sítě. Při práci české sítě v České republice bylo zapojení do evropské sítě často používáno jako argument pro dodání váhy stanovisku sítě při lobbování v České republice.

3.3.10. Překážky zapojení

Největší překážkou zasíťování do Evropy jsou podle respondentů a respondentek z obou sítí *finanční prostředky*. Síťování je poměrně finančně náročné, protože národní koordinace musí platit evropské síti členské příspěvky³⁰. Dále je nutné hradit náklady spojené s cestováním na poradní schůzky, překlady materiálů, zpracovávání dokumentů a administrativu spojenou se síťováním.

Další často zmiňovanou překážkou respondenty a respondentkami z obou sítí byla *odlišná situace dané problematiky* v České republice a ostatních zemích Evropské unie a *neznalost místních problémů*. Jedna respondentka z České ženské lobby prohlásila: „Je to odlišná realita, něco tady nejde. Je to dáno postkomunistickou minulostí.“ Další respondentka z České ženské lobby měla podobný názor: „Jsou tady rozdílná historická, kulturní východiska práce, cílů, aktivit, odlišný tématický přístup...“ Tento pocit může být ovlivněn skutečností, že v rámci evropských sítí jsou, jak potvrdila většina respondentů, mnohem aktivnější zástupci organizací ze starých členských zemí Evropské unie, kteří tvoří i většinu placených zaměstnanců sítí. Ti potom určují, čím se síť bude zabývat a

³⁰ U Evropské ženské lobby činí členský poplatek 750 €.

jakým způsobem budou určité problémy řešeny. Na základě toho může vzniknout pocit, že evropská síť řeší odlišné problémy než existují v České republice.

Jako problematická byla označena také *odlišná mentalita* lidí z různých zemí. Respondentka ze členské organizace České ženské lobby prohlásila: „Každý pracuje v trochu jiném kontextu a jiným stylem a proto si jednu věc lidé z různých zemí vysvětlí jinak a to vede k nedorozuměním. Proto je základem úspěchu transparentní komunikace a co největší otevřenost a upřímnost, aby se dala taková nedorozumění řešit.“

Někteří respondenti a respondentky zmínili *motiv osobních antipatií, nedůvěru* při spolupráci, který komplikuje spolupráci několika nestátních neziskových organizací. Toto komplikuje ale spíše aktivity na národní úrovni, kde se organizace znají. Jedna respondentka zmínila i „vykrádání projektů“, tedy přebírání aktivit jednou organizací druhou. To podporuje i odborná literatura (Powell, 1983), která hovoří o homogenizaci, ke které dochází při zvýšené interakci mezi organizací. Tento trend nelze ale vidět pouze negativně. Pokud jsou organizace financovány z veřejných prostředků, jsou výstupy projektů „vlastnictvím komunity“ a ne jednotlivých organizací.

Někteří autoři (Stulík, 2003; Gajdoš, 2004) uvádí, že překážkou síťování je i jazyková bariéra. Respondenti a respondentky tuto domněnku nepotvrdili a shodně se domnívali, že jazyková bariéra už je překonána a neexistuje problém v komunikaci v angličtině.

Respondentky z České ženské lobby několikrát zmínily, že současné problémy mohou být zapříčiněny skutečností, že tato síť je členkou evropské sítě poměrně krátkou dobu a mnoho věcí ještě nezná. Za největší problém byla označena v této souvislosti *neznalost fungování sítě a malé osobní kontakty* s vedením sítě.

Během zúčastněného pozorování vyšlo najevo, že největší překážkou zapojení do evropské sítě je *nedostatek času*, který mají jednotlivé organizace na tuto problematiku. Překážkou je i *nedostatek finančních prostředků*, které by byly nutné na překlady, rešerše, zpracování podkladů a materiálů. Česká ženská lobby nemá například finanční prostředky na vytvoření webových stránek nebo vizitek jejích představitelk, což znemožňuje profesionalizaci a omezuje dopady lobbování, které je hlavním cílem této sítě. Všechny aktivity této sítě jsou vykonávány ve volném čase členskými organizacemi, které ale kladou na první místo vlastní rozvoj.

Během pozorování bylo zřejmé, že existoval i *jazykový problém*, přestože respondentky tuto skutečnost nepotvrdily. Ne všechny členky sítě ale hovoří anglicky, což

omezuje počet lidí, kteří se k určité tématice mohou vyjádřit. Snaha překládat všechny dokumenty do češtiny na druhou stranu velmi prodlužuje celou komunikaci.

Překážkou je i *malá znalost fungování evropské sítě*. Zástupkyně organizací, které nejsou přímo zodpovědné za zastupování České ženské lobby v evropské síti nemají představu o tom, jak Evropská ženská lobby funguje, jaké jsou orgány, struktura, aktivity. To souvisí především s nedostatkem času.

Dále bylo překážkou *malá formalizace pravidel*. Na počátku zúčastněného pozorování neexistovala formalizovaná pravidla, procedury hlasování, jednání, nebylo zřejmé, kdo je za co odpovědný, což velmi prodlužovalo a komplikovalo jakoukoli aktivitu a zapojení. V průběhu zúčastněného pozorování postupem vznikala formalizovaná pravidla a ustálila se i pravidla neformální. To zřejmě souvisí s proměnou vedení České ženské lobby a dále příchodem nových členských organizací.

Na některých pracovních schůzkách byly zřejmé i *osobní antipatie* mezi jednotlivými organizacemi a neochota se dohodnout. To souvisí s další komplikací, a to neshodou v tom, co by vlastně organizace chtěly společně prosazovat. V České ženské lobby je momentálně zastoupeno 21 nestátních neziskových organizací, které se zabývají velmi odlišnými aktivitami a mají i velmi odlišná východiska³¹. Je zde zastoupena např. organizace Rozkoš bez rizika chránící prostitutky, Unie katolických žen, Hnutí za aktivní mateřství, Fórum 50 % podporující ženy v politice, Gender Studies, které se zaměřují na diskriminaci žen na pracovním trhu, Unie porodních asistentek, Český svaz žen podporující hlavně venkovské ženy, Asociace podnikatelek a manažerek. České ženské lobby zabralo velkou část roku přesné vymezení agendy a společných stanovisek. Snaha situaci změnit souvisela se získáním grantu na síťování.

Kooperace mezi českou a evropskou sítí byla komplikována také poměrně *pomalým šířením informací*. V mnoha případech bylo nutno rychle zareagovat a vydat společné stanovisko. Na počátku zúčastněného pozorování navíc Česká ženská lobby podle svých stanov rozhodovala konsensuálně. Než bylo k nějakému stanovisku sehnáno potřebných 100 % hlasů, bylo již často pozdě. Některé ze členských organizací navíc nemají žádné zaměstnankyně a ženy, které se účastnily schůzek měly svá občanská povolání, takže byly většinou schopny zareagovat až za dlouho dobu.

³¹ Viz příloha 6.1. Seznam a charakteristika členských organizací České ženské lobby

3.4. Přehled výsledků analýzy

Tato tabulka přináší přehled klíčových dat analýzy a umožňuje srovnat získané výsledky u obou českých sítí.

	Česká ženská lobby	Zelený kruh
Vznik české sítě	Sít' vznikla jako národní koordinace evropské sítě.	Sít' vznikla jako samostatný subjekt.
Vstup do evropské sítě	Iniciativa evropské sítě	Iniciativa z evropské sítě Zájem z české strany
Aktivity české sítě	Pravidelné pracovní schůzky Elektronický bulletin Lobbování Monitorování a připomínkování vládních dokumentů, legislativních návrhů Vydávání tiskových zpráv Kampaně	Pravidelné pracovní schůzky Elektronický bulletin Lobbování Monitorování a připomínkování vládních dokumentů, legislativních návrhů Vydávání tiskových zpráv Kampaně Legislativní centrum Publikace o životním prostředí
Aktivity evropské sítě	Lobbování Připomínkování evropských politik Účast v pracovních skupinách evropských institucí Petice Kampaně Iniciativa za větší genderovou citlivost OSN	Lobbování Připomínkování evropských politik Účast v pracovních skupinách evropských institucí Publikace Spolupráce s OECD Konzultativní status v Komisi pro udržitelný rozvoj OSN
Struktura sítě	Sekretariát Výkonná rada Valná hromada	Kancelář: -oddělení generálního tajemníka - oddělení evropských politik - finanční oddělení -informační a komunikační oddělení Výkonná rada

		Valná hromada Pracovní skupiny
Rozhodování v rámci sítě	Základní program je schvalován na valné hromadě, na níž jsou zástupkyně ze všech členských zemí a celoevropských organizací. Konkrétní návrhy připravuje sekretariát a výkonná rada. Národní koordinace mohou návrhy připomínkovat, není příliš využíváno.	Základní program je schvalován na valné hromadě, na níž jsou zástupci ze všech členských zemí. Konkrétní návrhy jsou vytvářeny v pracovních skupinách a vedením sítě. Možnost účastnit se pracovních skupin, není příliš využíváno.
Národní versus evropská úroveň síťování	Na počátku česká síť vykonávala aktivity převážně pro evropskou síť, plnila úkoly a programové priority evropské sítě. Momentálně začala vykonávat i více činnosti na národní úrovni.	Zelený kruh fungoval od začátku jako samostatná organizace, veškerou činnost vykonává v České republice.
Zapojování do aktivit evropské sítě	Vytváření dlouhodobého programu – není využíváno Schvalování dlouhodobého programu - formální Připomínkování dokumentů a stanovisek - nevyžíváno Plnění požadavků evropské sítě – minimální povinné	Vytváření dlouhodobého programu - není příliš využíváno Schvalování dlouhodobého programu - formální Práce v pracovních skupinách – nevyžíváno
Aktivita české sítě v rámci evropské sítě	Česká síť není příliš aktivní. Aktivita je přímo úměrná dopadu na Českou republiku	Česká síť není příliš aktivní. Aktivita je přímo úměrná dopadu na Českou republiku

Komunikace	Za komunikaci s evropskou sítí je odpovědná předsedkyně. Emaily Osobní setkání jednou ročně Nepověřené osoby sít'ování neznají	Za komunikaci s evropskou sítí je odpovědná pověřená osoba. Emaily Osobní setkání čtyřikrát ročně Nepověřené osoby sít'ování neznají
Ovlivňování evropské agendy českou sítí	Ovlivňování evropských politik je využíváno pouze jako nástroj ovlivňování situace v České republice.	Ovlivňování evropských politik je využíváno pouze jako nástroj ovlivňování situace v České republice. Pokud chce Zelený kruh něco ovlivnit, nevyužívá evropskou sít', lobbuje přímo.
Směr toku informací	Z Evropy do ČR.	Z Evropy do ČR. Situace se vyrovnává.
Přínos zapojení do evropské sítě	Ovlivňování evropských politik Příviv informací Výměna zkušeností Vzájemná podpora, solidarita Inspirace Motivace	Ovlivňování evropských politik Přísun zpracovaných informací Šíření dobré praxe do České republiky Kontakty Zlepšení postavení na národní úrovni Žádné přínosy neexistují
Spokojenost	Spokojenost, i když struktura pro některé příliš složitá, nekonkrétní Spolupráce by měla být zlepšena.	Spokojenost se spoluprací
Příčiny omezení	Peníze Nedostatečná kapacita Odlišná realita, historie České republiky a ostatních zemí	Peníze Nedostatečná kapacita Malý zájem a informovanost českých nestátních neziskových

	Odlišná mentalita, kultura v různých členských zemích Evropské unie Vzájemná nedůvěra	organizací Odlišné problémy v různých členských zemích Evropské unie Osobní antipatie
--	--	--

3.5. Závěry analýzy

Na základě empirického výzkumu bylo zjištěno, že povědomí a představy o zapojení české sítě do evropské sítě závisí na funkci osoby v síti. Znalosti o struktuře a fungování evropských sítí se velmi liší u představitelů české sítě, kteří jsou zodpovědní za spolupráci s evropskou sítí a u zástupců a zástupkyň členských organizací sítí. Navíc lidé, kteří se přímo zúčastňují schůzek s evropskou sítí, byli více optimisticky naladěni a měli pocit, že Česká republika už je rovnocenným členem evropské sítě. To se týkalo především zástupců a zástupkyň Zeleného kruhu. V rámci České ženské lobby převládalo povědomí o nedostatečné spolupráci, které bylo přičítáno krátkodobé spolupráci s evropskou sítí.

Dalším zjištěním bylo, že členské organizace poskytují síti především legitimitu. Tato skutečnost platí jak pro vztah mezi českými nestátními neziskovými organizacemi a českou sítí, tak pro vztah mezi národními koordinacemi a evropskou sítí. České, respektive evropské sítě, poté vykonávají svoji práci, lobbují a nabízejí expertní znalosti a zaštitují se svou členskou základnou, i když většinu rozhodnutí přijímá sama síť. Nabízí se potom otázka, do jaké míry je síť reprezentativní a skutečně odráží a zastupuje jednotlivé organizace a představuje zástupce občanské společnosti a do jaké míry se jedná pouze o sdružení odborníků a odbornic. Cílem tohoto konstatování není snižovat roli sítí při definování národních respektive evropských politik, která je zásadní a jedinečná. Cílem je upozornit na skutečnost, že na základě empirického výzkumu bylo zjištěno, že evropské sítě neplní roli, kterou jim Evropská komise přisuzuje. Evropské sítě nezprostředkovávají mínění a informace od občanů, jak předpokládá Evropská komise (Commission, 2001; Commission, 2002), ale poskytují specifické odborné znalosti a analýzy. Tato skutečnost je pochopitelná vzhledem ke složitosti evropských institucí. Pokud chce být síť úspěšná, je nutné mít sídlo v Bruselu a navazovat zde osobní kontakty, což nutně vede ke vzdálení se národním organizacím a problémům.

Předpokladem na začátku práce bylo, že stav vývoje u obou sítí se bude lišit, neboť se liší stav vývoje u obou témat v rámci občanské společnosti. Na základě výzkumu bylo zjištěno, že tato skutečnost platí pouze v rámci činnosti sítě v České republice. Situace obou sítí při kooperaci s jejich evropskými protějšky je téměř stejná. Zůstává otázkou, zda je tato skutečnost zapříčiněna poměrně krátkou dobou spolupráce s evropskými sítěmi, nebo je identická i ve starších členských zemích.

Za zapojení do evropské sítě je v českých sítích zodpovědný většinou jeden člověk, ostatní v síti ani v jednotlivých organizacích nemají bližší představu o kooperaci mezi českou

a evropskou síť. Aktivita při evropské spolupráci, tedy stupeň, do jaké míry se česká síť zapojuje do činnosti evropské sítě, závisí na konkrétních lidech a může tedy být v rámci jedné sítě proměnlivá. Další proměnnou, která při kooperaci hraje zásadní roli, je vliv konkrétní aktivity na dění v České republice. Pokud má konkrétní politika přímý dopad na národní úroveň, dokáží být obě sítě velmi aktivní. Organizace by mohli být mnohem aktivnější, ale chybí jim finanční i lidské zdroje, často nemají o větší aktivitu v rámci evropské sítě ani zájem.

Komunikace s evropskou sítí probíhá převážně prostřednictvím emailů. Většina komunikace je iniciována evropskou sítí. Evropské sítě informují české sítě o své činnosti a zasílají jim informace o dění v evropských institucích. Tok informací opačným směrem, tedy z české sítě do evropské sítě, existuje pouze ve výjimečných případech nebo při žádosti evropské sítě o konkrétní informace či zprávy, tedy opět z iniciativy evropské sítě.

V evropské síti vykonávají většinu aktivit placení zaměstnanci. České sítě se příliš nepodílejí na činnosti evropských sítí, spíše využívají jejich služeb. Evropská síť na druhou stranu využívá národní členské organizace především ke zvýšení své legitimacy a pro zajištění financování z Evropské komise, ke kterému je nutné přítomnost organizací z většiny členských zemí Evropské unie. Evropské sítě vykonává svoji práci bez přílišných konzultací s českými sítěmi, někdy dokonce i bez přesnějšího informování o jejich činnosti. S touto situací jsou někteří respondenti spokojeni, vyhovuje jim, jiní by si přáli situaci změnit a být aktivnější.

Hlavní motivací zapojení českých sítí do evropských sítí je převážně činnost na národní úrovni, a to především lobbování a ovlivňování veřejných politik. Dalším poznatkem bylo, že české sítě převážně využívají servis a služby evropských sítí. Zapojení do evropských sítí zvyšuje legitimitu pro činnost v České republice. Stejný model funguje ale i na druhou stranu – kdy se evropská síť odkazuje na své členské organizace při lobbování na evropské úrovni, ale většinu práce vykonává sama.

České sítě nevyužívají zapojení do evropské sítě pro ovlivňování evropských politik. Lobbování v Evropské unie využívají, pouze pokud chtějí ovlivnit nějakou konkrétní politiku v České republice, nebo při politikách, které se jich bezprostředně týkají. Pokud chtějí lobbovat za určité evropské politiky, není nutné využívat strukturu sítě. Tento přístup je podle některých respondentů a respondentek vlastní všem státům, podle jiných je tento přístup typický pro postsocialistické státy.

Mezi největšími přínosy zapojení do evropských sítí byl respondenty uváděn hlavně zisk informací z Evropy. Za další přínosy evropského síťování bylo uvedeno zvýšení váhy určitého stanoviska, tedy vzájemná podpora členských organizací sítě, výměna zkušeností, kontaktů a šíření dobré praxe z Evropské unie do České republiky. Někteří respondenti uvedli jako přínos síťování i možnost ovlivňovat evropské politiky, přestože se ani jedna síť během výzkumu nepokusila žádnou evropskou politiku ovlivnit.

Největším omezením, které znesnadňuje zapojení českých sítí neziskových organizací do evropských sítí a které jmenovali shodně všichni respondenti a respondentky, jsou finanční prostředky. Mezi další omezení patří malá kapacita jednotlivých českých organizací. Často zmiňovanou překážkou byla i odlišnost problémů, které řeší evropská síť a problémů, která jsou pocíťované v České republice. Tato skutečnost je pravděpodobně zapříčiněna větší aktivitou starých členských států Evropské unie v rámci sítě, kteří určují její agendu. Zde vyvstává otázka, zda organizace z nových členských států neposkytují evropské síti pouze legitimitu a neumožňují evropské síti financování. To potvrzuje i skutečnost, že vstup českých sítí do evropské sítě byl iniciován právě evropskou sítí. Současnou situaci by mohlo změnit, pokud by postsocialistické země dokázaly v rámci evropské sítě vzájemně spolupracovat a snažit se prosadit řešení problémů, které je jim bližší.

Mezi další překážky kooperace patří malý zájem českých nestátních neziskových organizací podílet se na dění v evropské síti. To souvisí pravděpodobně se způsobem, jakým jsou české nestátní neziskové organizace financovány. Většina organizací totiž nemá zajištěno dlouhodobé financování, jsou financovány z jednotlivých projektů a většinu svých volných kapacit musí vyčlenit na svou udržitelnost a rozvoj. Z toho důvodu už jim nezbyvá kapacita na řešení obecnějších problémů, které se jich bezprostředně netýkají. Dále to může souviset i s malým sebevědomým některých českých neziskových organizací, tedy s odlišnou mentalitou, která byla také zmíněna jako jedna z překážek síťování.

Dalším zmiňovaným bodem byla vzájemná nedůvěra až nevraživost mezi českými neziskovými organizacemi, která komplikuje hlavně spolupráci na národní úrovni. To může také souviset s financováním, protože zde existuje pouze omezené množství zdrojů, o které musí všechny podobně zaměřené nestátní neziskové organizace soupeřit. Jakékoli navázání kontaktu pak může působit nedůvěryhodně. Je také možné, že některé velké nestátní neziskové organizace, které mají vybudované určité jméno a renomé, nechtějí

ztratit své prominentní postavení, a proto odmítají spolupracovat s méně významnými organizacemi.

Překážkou spolupráce je dále i skutečnost, že mezi nestátními neziskovými organizacemi existuje poměrně malá znalost toho, jak evropská síť funguje, kdo je za co odpovědný, což platí zvláště pro Českou ženskou lobby. U Zeleného kruhu mají tyto znalosti pouze ti, kteří jsou odpovědní za zasíťování do Evropy, ostatní tyto znalosti také nemají.

4. Závěr

Cílem této práce bylo kvalitativně popsat vztah mezi českými a evropskými sítěmi nestátních neziskových organizací. Snad se tento záměr podařil a práce alespoň trochu přispěla k objasnění toho, jak sítě fungují. Zkoumání spolupráce mezi národními a evropskými sítěmi je zcela zásadní, protože evropské sítě hrají v rámci Evropské unie stále důležitější roli. Sítě jsou zmiňovány v evropských politikách, Evropská komise si od nich slibuje pomoc při tvorbě legislativy a překonávání demokratického deficitu, stejně jako komunikačního vakuu mezi evropskými institucemi a občany. Evropské sítě jsou označovány za reprezentanta občanské společnosti a mají spojovat evropské instituce s občany. Takto o nich hovoří politiky Evropské unie.

Na základě poznatků ze spolupráce mezi českými sítěmi a evropskými sítěmi bylo zjištěno, že evropské sítě nejsou tímto mostem mezi evropskými institucemi a občany, jak je Evropská komise vnímá. Sítě představují dle tohoto empirického výzkumu především odborné znalosti a jsou subjekty, které mohou evropským institucím zprostředkovat odborné znalosti v určitých specifických oblastech a znalost určitých cílových skupin, ke kterým by jinak evropské instituce neměly přístup. Tuto svou úlohu hrají velmi dobře a měly by za to být dostatečně oceněny. Na základě analýzy z českého prostředí ale evropské sítě nepředstavují most mezi jednotlivými českými organizacemi a evropskými institucemi, protože tyto sítě jsou příliš vzdálené dění v České republice a nemají o nich dostatek informací. Sítě také neplní úlohu zprostředkovatele dialogu mezi evropskými institucemi a občany, jak si od nich tyto instituce slibují.

Toto jsou výsledky, které platí pro české prostředí. Zajímavé by bylo provést komparativní výzkumy fungování národních sítí s evropskými sítěmi s ostatními evropskými zeměmi a zjistit, zda se jedná o specifikum České republiky, postsocialistických zemí, nebo jestli existuje podobná situace ve všech členských zemích Evropské unie. Pokud byla i v ostatních členských zemích zjištěna obdobná situace, měla by Evropská komise předefinovat úlohu sítí v rámci Evropské unie jako odborných expertů.

Pro české sítě nestátních neziskových organizací vyplynula z tohoto výzkumu doporučení pro zlepšení spolupráce s evropskými sítěmi. Systém komunikace s evropskou sítí, který v sítích převažuje, kdy je za komunikaci zodpovědná jedna osoba, která určuje, do jaké míry se dané síť bude zapojovat do evropského dění, je velmi nestabilní. Do budoucna by bylo vhodné systém komunikace formalizovat a vytyčit oblasti a podmínky, za jakých by daná síť měla být aktivní, např. ve formě strategického plánu sítí. To by

podpořilo úlohu českých sítí v rámci evropských struktur. Dále by bylo vhodné spolupracovat v rámci sítí s národními koordinacemi z ostatních postsocialistických zemích a snažit se problémy, které se v těchto zemích vyskytují i způsoby jejich řešení, dostat na agendu evropské sítě. V poslední řadě je nutné vybudovat větší povědomí o struktuře sítě i evropských institucí, průběžně dění v sítích monitorovat a budovat si osobní kontakty, které jsou pro dlouhodobou spolupráci nutné.

Před českými sítěmi nestátních neziskových organizací tak stojí poměrně dlouhá cesta, jejíž zvládnutí bude podmiňovat to, zda se české organizace občanské společnosti stanou rovnocennými partnery ostatních organizací z Evropské unie, evropských institucí i české veřejné správy.

5. Literatura

Císař, Ondřej. 2005. *Na cestě ke společnosti světoobčanů? Nestátní organizace, sociální hnutí a ,noví‘ aktivisté vně státních hranic.* Sociální studia 2005 (1).

Clark, Cindy et .al. 2005. *Where is the money for women's rights? Assessing resources and the role of donors in the promotion of women's rights and the support of women's rights organizations. An action Research of the Association for Women's Rights Development. Final report.* Nепublikovaný rukopis.

Commission of the European Communities. 2000. *The Commission and the non-governmental organisations: Building a stronger partnership.* Brussels.

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0428en01.pdf

Commission of the European Communities. 2001. *European governance. White paper.* Brussels.

Commission of the European Communities. 2002. *Towards a reinforced culture of consultation and dialogue – General principles and minimum standards for consultation of interested parties by the Commission.* Brussels.

Čepelka, Oldřich. 2003. *Průvodce neziskovým sektorem Evropské unie.* Liberec: Omega

Český neziskový sektor před vstupem do EU. Výzvy a šance. Seminář ve Skalici, školicí středisko NROS. 28.-30.8.2003

Dohnalová, Marie. 2004. *Antropologie občanské společnosti.* Brno: CERM.

European Economic and Social Committee. 2005. Revised preliminary draft opinion. *The representativeness of the European civil society organizations in civil dialogue.*

Evropský hospodářská a sociální výbor. 2005. Kontaktní skupina s evropskými organizacemi a sítěmi občanské společnosti. Brusel.

- European Women's Lobby. 2005. *Protokol o vzájemné spolupráci*. Nepublikovaný rukopis.
- Frič, Pavol. 1998. *Aktivity a potřeby neziskových organizací v ČR. Výsledky kvantitativního sociologického šetření*. Praha: Agnes a ICN.
- Frič, Pavol. 2000. *Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky*. Praha: AGNES
- Frič, Pavol, 2000a. *Strategie rozvoje neziskového sektoru*. Praha: Fórum dárců.
- Frič, Pavol, Goulli, Rochdi. 2001. *Neziskový sektor v ČR: Výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University*. Praha: Eurolex Bohemia
- Gajdoš, Marek, 2004. *Lobbing neziskových organizací v Evropské unii*. Praha: Magisterská práce
- Hendl, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál
- Králíková, Alena; Sokačová, Linda. 2006. *Ženské/ genderové nevládní neziskové organizace v České republice*. Praha: Fridrich Ebert Stiftung.
- Marada, Radim. 2003. *Občanský sektor a organizační identita. Utváření občanských identit po roce 1989*. In: Szalo, C., Nosál, I.: *Mozaika v re-konstrukce. Formování sociálních identit v současné střední Evropě*. Brno: Masarykova univerzita.
- Oosting. D. 2003. *Projev k Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru*. Notre Europe Seminar on European Social and Civil Dialogue. 10. června 2003.
- Pospíšilová, Tereza. 2005. *Oborové zastřešující organizace v občanském sektoru v ČR*. Zpráva z výzkumu.
- Powell, W., W., DiMaggio, P., J.: 1983. *The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organization Fields* American Sociological Review. Vol. 48, No. 2 (Apr., 1983)
- Rakušanová, Petra. 2006. *Česká politika: Ženy v labyrintu mužů*. Praha: Fórum 50 %.

Spiralis. 2004. *Zpráva o stavu neziskového sektoru v České republice v roce 2004.*

http://www.spiralis-os.cz/materialy_NGO_index_2004.pdf

Stulík, David. 2003. *Stav občanské společnosti v zemích EU a možnosti jejího rozvoje v ČR po vstupu do EU.* Praha: NROS

Stulík, David. 2007. *Evropské sítě nevládních organizací.* Přednáška Sociální politika a politické prostředí pro občanský sektor v ČR a EU. Praha: 4. dubna 2007

Škarabelová, Simona. 2005. *Definice neziskového sektoru (Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS).* Brno: CVNS.

http://www.e-cvns.cz/soubory/Definice_neziskoveho_sektoru.pdf

Šťovičková Jantulová, Magdalena. 2005. *Analýza procesu profesionalizace v občanském sektoru očima jeho aktérů.* Sociální studia 1/2005. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně.

Vajdová, Tereza. 2005. *Česká občanská společnost 2004: po patnácti letech rozvoje.* Brno: CERM.

Vaněk, Miroslav. 2005. *Ekologie a ekologické hnutí v postsrpnovém Československu.* Miroslav Vaněk (2005). „Ekologie a ekologické hnutí v posrpnovém Československu“. In Petr Blažek a kol. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989.* Praha: Dokořán.

Zahradníčková, Jana. 2005. *Oborové sítě v občanském sektoru v ČR.* Praha: Magisterská práce.

Internetové zdroje:

<http://www.rekojmk.cz/stanovy.php>, navštíveno 1.11.2006

<http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?apc=zzgx1--&x=1930260> zpráva z 24.10.2006, navštíveno 1.11.2006

<http://www.zelenykruh.cz/cz/o-nas/> navštíveno 12. 12. 2006

<http://www.eeb.org/> navštíveno 23.3. 2006.

<http://www.womenlobby.org/> navštíveno 23.3.2006.

<http://www.padesatprocent.cz/ceska-zenska-lobby/ceska-zenska-lobby.php> navštíveno 24.
3. 2007

http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_deficit navštíveno 3.5. 2007

http://www.spiralis-os.cz/materialy_NGO_index_2004.pdf navštíveno 21.11.2006

<http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/zpravodaj-4-2006.pdf>, navštíveno 22. 4. 2007

<http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/zpravodaj-5-2006.pdf> navštíveno 22. 4. 2007

<http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/zpravodaj-6-2006.pdf> navštíveno 22. 4. 2007

<http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/zpravodaj-7-2006.pdf> navštíveno 22. 4. 2007

<http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/zpravodaj-8-2006.pdf> navštíveno 22. 4. 2007

<http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/zpravodaj-9-2006.pdf> navštíveno 22. 4. 2007

<http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/zpravodaj-10-2006.pdf> navštíveno 22. 4. 2007

<http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/zpravodaj-11-2006.pdf> navštíveno 22. 4. 2007.

<http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/zpravodaj-12-2006.pdf> navštíveno 22. 4. 2007

<http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/zpravodaj-1-2007.pdf> navštíveno 22. 4. 2007

<http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/zpravodaj-2-2007.pdf> navštíveno 22. 4. 2007

<http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/zpravodaj-3-2007.pdf> navštíveno 22. 4. 2007

<http://www.zelenykruh.cz/dokumenty/zpravodaj-4-2007.pdf> navštíveno 22. 4. 2007

<http://www.eeb.org/publication/Meta-44-03.pdf> navštíveno 24. 4. 2007.

http://www.eeb.org/publication/Meta-43_05-Dec2006.pdf navštíveno 24. 4. 2007.

<http://www.eeb.org/publication/Metamorphosis42-July2006.pdf> navštíveno 24. 4. 2007.

<http://www.eeb.org/publication/Metamorphosis41-April2006.pdf> navštíveno 24. 4. 2007.

6. Přílohy

6.1. Seznam a charakteristika členských organizací České ženské lobby

APC – WNSP je jedním ze tří programů neziskové organizace Association for progressive communication, která se věnuje podpoře strategického využívání informačních a komunikačních technologií v práci nevládních neziskových organizací po celém světě. Women's Networking Support Programme (WNSP) je zaměřen na organizace, které se věnují problematice postavení žen ve společnosti.

Aperio - Společnost pro zdravé rodičovství je občanské sdružení, jehož posláním je zlepšit postavení rodiny ve společnosti. Zaměřuje se na oblast porodnictví (prosazuje právo žen rozhodovat o způsobu, místě a poskytovateli porodnických služeb) a postavení rodičů ve společnosti.

Athinganoi je občanské sdružení, jehož posláním je pomoci Romům v integraci do většinové společnosti a celkové zlepšení vztahů mezi romskou menšinou a většinovou společností. Hlavním cílem je zlepšit vzdělanost romské menšiny.

Asociace podnikatelek a manažerek je organizací žen založenou na podporu rozvoje malého a středního podnikání žen v České republice a profesního rozvoje podnikatelek a manažerek.

Česká asociace dul usiluje o zrovnoprávnění dul.

Český helsinský výbor je organizací pro lidská práva, jejímž posláním je sledování zákonodárné činnosti týkající se lidských a občanských práv, monitoring stavu lidských práv v České republice a právní pomoc.

Český svaz žen je nevládní organizací s celorepublikovou působností, která se zabývá tematikou související s postavením žen ve společnosti, především pak na trhu práce a na venkově.

Evropská kontaktní skupina je organizace, které se zaměřuje na problematiku rovných příležitostí, postavení a roli žen ve společnosti a pomoc imigrantům při začleňování do většinové společnosti.

Fórum 50 % je občanské sdružení, jehož hlavním cílem je změna současné politické situace v České republice týkající se zastoupení žen v rozhodovacích procesech a politice.

Gender Studies, o.p.s je nestátní neziskovou organizací, která slouží především jako informační, konzultační a vzdělávací centrum v otázkách vztahů mužů a žen a jejich postavení ve společnosti a zaměřuje se na problematiku diskriminace žen na trhu práce.

Hnutí za aktivní usiluje zejména o pozitivní změnu českého porodnictví směrem k přirozenějšímu a bezpečnějšímu porodnímu procesu, o respektování práv žen při porodu.

Magdala je projekt při České katolické charitě, jehož posláním je pomoc ženám, které provozují prostituci, při návratu k běžnému životu.

Manushe je romská ženská skupina při občanském sdružení Slovo 21, která realizuje projekty s cílem zapojit romské ženy bez rozdílu věku, vzdělání či sociálního statutu do společnosti.

Moravská asociace podnikatelek a manažerek usiluje o vytvoření takového prostředí, které pomáhá podnikajícím ženám a také ženám ve vyšších manažerských pozicích vzájemně komunikovat a vyměňovat si informace, a tím podporovat i rozvoj obchodních aktivit. Současně přispívá toto sdružení ke vzdělávání žen a jejich osobnímu i profesnímu rozvoji a v obecné rovině propaguje ženské podnikání.

ProFem je obecně prospěšná společnost, která se zaměřuje na poskytování poradenských služeb a konzultací ženským projektům a organizacím. V oblasti ženských lidských práv se věnuje politickému lobbování, mezinárodnímu networkingu a vydávání publikací. ProFem poskytuje právní poradenství v oblasti násilí na ženách.

ROSA o.s. poskytuje bezplatnou komplexní pomoc ženám, které se staly obětí domácího násilí.

Rozkoš bez Rizika usiluje o prevenci a léčbu sexuálně přenosných chorob a především viru HIV. Cílovou skupinou jsou osoby s velmi rizikovým sexuálním chováním a životním stylem. Jedná se převážně o prostitutky, mladé bezdomovkyně a narkomanky.

Soroptimist International je mezinárodní ženská servisní organizace, jejíž členky formou mezinárodních projektů nebo aktivit národních klubů směřují svou činnost do jednotlivých programových oblastí. Jedná se především o oblast lidských práv, postavení žen, ekonomický a sociální rozvoj, výchovu, vzdělání a zdraví.

Unie katolických žen propojuje skupiny žen při farnostech v Čechách a na Moravě. Posláním této organizace je napomáhat katolickým ženám přijímat odpovědnost za rodinu, farnost, obec a celou současnou společnost a obhajovat tradiční křesťanské hodnoty, význam instituce rodiny a rovné příležitosti pro ženy a muže

Unie porodních asistentek je profesním sdružením, které usiluje o změnu vnímání porodu v České republice a dále o lepší zacházení s rodiči.

Žába na prameni se podílí se na osvětové a preventivní činnosti v oblasti rovných příležitostí mužů a žen a věnuje se genderově senzitivnímu vzdělávání.

6.2. Seznam a charakteristika členských organizací Zeleného kruhu

Arnika se zaměřuje na zlepšení stavu životního prostředí, ochranu před znečišťováním, ochranu a obnovu přírodních obnovitelných zdrojů v České republice.

Ateliér pro životní prostředí poskytuje bezplatnou pomoc občanským sdružením v účasti na rozhodovacích procesech.

Beskydčan je sdružení, které usiluje o obnovu a udržení kvality životního prostředí Moravskoslezských Beskyd.

Bioinstitut o. p .s. se zabývá ekologický, zemědělstvím a udržitelným rozvojem.

Brontosaurus Praha 7 se zaměřuje na ochranu přírody a ekologickou výchovu.

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí podporuje udržitelný rozvoj, usiluje o záchranu prostředí hlavně v Jižních Čechách.

Centrum pro dopravu a energetiku se snaží ovlivňovat dopravní a energetickou politiku a legislativu.

Centrum SOS Praha umožňuje vzájemnou pomoc a výměnu zkušeností mezi občanskými sdruženími v Praze.

Děti Země usilují o ochranu přírody v České republice.

Ecconnect poskytuje internetové služby, provozuje zpravodajský a informační portál a zprostředkovává informace z občanského sektoru z celé České republiky .

Ekologická společnost provádí osvětovou a publikační činnost.

Ekologický právní servis poskytuje právnické služby, připomínkuje legislativu z hlediska dopadu na životní prostředí, školí pracovníky a pracovnice nestátních neziskových organizací a právníky.

Greenpeace je pobočka mezinárodní organizace, které usiluje o ochranu životního prostředí a snaží se zvýšit povědomí veřejnosti v této oblasti.

Hnutí Brontosaurus Brno vychovává mladé lidi k ekologickému životu.

Hnutí Duha prosazuje ekologické řešení problémů, zaměřuje se na znečištění, kontaminaci odpadů, kontaminaci potravin a vody a bojuje proti globálním změnám klimatu.

Konopa propaguje pěstování konopí k léčebným účelům.

Liga Ekologických Alternativ usiluje o trvale udržitelnou energetiku a podporuje ekologické zemědělství.

Oživení - Bohemian Greenways plánuje a realizuje pěší a cyklistické stezky a dále usiluje o transparentnost veřejného sektoru.

Pražské matky usilují o zlepšení stavu životního prostředí, hlavně na znečištění ovzduší a negativní dopady automobilové dopravy.

PRO – BIO – Svaz ekologických zemědělců podporuje ekologické formy hospodaření a produkci biopotravin.

Přátelé Jeseníků – SOJKA usiluje o ochranu chráněné krajinné oblasti Jeseníky a prosazuje trvale udržitelný rozvoj.

Rosa, o.p.s. – Společnost pro ekologické informace a aktivity se zaměřuje na šíření myšlenek trvalé udržitelnosti v souladu s přírodou a ekologickou výchovu.

Sdružení Jihočeské matky usiluje o zastavení rizikových technologií, zvláště atomové energie.

Sdružení Krajina se zaměřuje na ochranu přírody a krajiny, ochrany biodiverzity a ekologickou výchovu.

SEVER - Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory se zaměřuje na výchovu k trvale udržitelnému rozvoji.

Společnost pro trvale udržitelný rozvoj prosazuje koncepci trvale udržitelného rozvoje.

Společnost pro zvířata se zaměřuje na ochranu zvířat.

6.3. Dotazník

Jak probíhal vstup do evropské sítě?

- Kdo koho oslovil?
- Kdy?
- Proč?
- Hrál při Vašem vstupu do české sítě svou roli to, že síť je členem evropské sítě?

Jak funguje zapojení českých sítí do evropských sítí?

- Jakých aktivit se účastní zástupci / zástupkyně vaší sítě v rámci evropské sítě?
- Jak se v rámci evropské sítě rozhoduje? Podílí se česká síť na rozhodování?
- Existují rozdíly mezi zapojováním českých organizací a organizací ze západních zemí?
- Na čem závisí aktivita české sítě?
- Jakým způsobem probíhá komunikace (osobní setkání, emaily, elektronické bulletiny?)
- Kdo je odpovědný za komunikaci?
- Jak často probíhá komunikace?
- O čem je nejčastěji komunikováno?
- Jak informuje evropská síť českou síť o svých aktivitách?

K čemu slouží zapojení českých sítí do evropských sítí?

- Bylo důvodem zapojení vaší organizace do české sítě, která je členem evropské sítě spíše práce v ČR nebo v EU?
- Je hlavní motivací zapojení do sítě práce na národní nebo evropské úrovni?
- Snaží se česká síť ovlivňovat evropskou agendu prostřednictvím sítě?
- Kdy se česká síť zapojuje do ovlivňování evropské agendy?
- Jaký je směr toku informací a aktivit?
- Jaký je největší přínos evropského síťování?

Co působí při zapojení českých sítí do evropských sítí největší problémy?

- Jste spokojeni se spoluprací s evropskou sítí?

- Co vnímáte jako největší problém při spolupráci?
- Jak byste chtěli spolupráci zlepšit?

6.4. Seznam respondentů

Respondenti ze Zeleného kruhu:

- Jiří Dlouhý, STUŽ, 21. února 2007
- Zuzana Drhová, bývalý ředitelka Zeleného kruhu, 31. ledna 2007
- Lenka Petráková, Greenways, 30. ledna 2007
- Eva Tylová, bývalý lobbistka Zeleného kruhu v České republice, 2. února 2007

Respondentky z České ženské lobby

- Marie Boháčová, bývalá předsedkyně, 27. února 2007
- Irena Coufalová, místopředsedkyně, 22. března 2007
- Lenka Bennerová, předsedkyně, 17. března 2007
- Alena Králíková, bývalá předsedkyně, 18. března 2007
- Kristina Gotteltová, Fórum 50 %, 6. března 2007
- Eva Kavková, Evropská kontaktní skupina, 18. března 2007
- Dagmar Suchá, Unie porodních asistentek, 19. března 2007

Zástupkyně Evropské ženské lobby

- Anette Lawson, bývalá viceprezidentka, 19. listopadu 2007
- Lydia La Rivière Zijdel, bývalá prezidentka, 19. března 2007

Emailové tázání:

- Zdenka Hajná, Český svaz žen, Česká ženská lobby, 20. dubna 2007
- Jarmila Johnová, Pražské matky, Zelený kruh, 24. dubna 2007
- Ecconnect, Zelený kruh, 24. dubna 2007
- Zuzana Guthová, Rosa, Zelený kruh, 24. dubna 2007
- Martin Hyťha, Děti Země, Zelený kruh, 24. dubna 2007

O autorce

Bc. Markéta Kadlecová

Markéta Kadlecová (13. 10. 1982) získala bakalářský titul na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy Praze, obor Studium humanitní vzdělanosti. Během studia se zaměřovala na genderovou problematiku. V magisterském studiu pokračovala na Fakultě humanitních studií, Katedře studia občanského sektoru, protože tento obor vhodně doplňuje její hlavní zájem, tedy gender. Autorka pracuje jako samostatná projektová pracovnice v občanském sdružení Fórum 50 %, které usiluje o společnost s vyrovnaným počtem žen a mužů v politice a rozhodovacích pozicích.

Kontakt: Na Hrádku 1, 128 00 Praha 2, tel.: 604 385 596, kadlecova@padesatprocent.cz

Slovník důležitých pojmů

Evropská síť je oborová síť sdružující národní sítě z jednotlivých členských zemí Evropské unie. Cílem evropských sítí je prosazovat a lobbovat za daný obor v evropských institucích.

Legitimita znamená oprávněnost. V této práci je pojem legitimita používán v souvislosti s oprávněnostmi k reprezentování určitých zájmů.

Lobbování označuje systematickou neformalizovanou aktivitu směřující k ovlivňování veřejné politiky, která je součástí demokratického procesu.

Nestátní neziskové organizace – tato práce vychází se strukturálně-operacionální definice Lestera M. Salamona. Nestátní neziskové organizace jsou definovány jako institucionalizované, soukromé, ne-ziskové, samosprávné a dobrovolné. V podmínkách České republiky se pak jedná o občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy.

Oborová síť označuje formalizovanou dlouhodobou spolupráci na sobě vzájemně nezávislých nestátních neziskových organizací, které se sdružují kolem určitého tématu nebo oboru činnosti za naplňováním společného cíle.

Reprezentativnost – tento pojem s vztahuje k zastupování zájmů jednotlivých organizací v rámci oborových sítí a dále ke struktuře vedení oborových sítí.

Rejstřík

Evropská komise.....	7, 8, 11, 21, 29, 30, 31, 40, 63, 67
evropské sítě.....	4, 5, 8, 19, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 52, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 67, 80
Evropské sítě.....	4, 6, 8, 26, 27, 29, 30, 31, 33, 52, 63, 64, 67, 71
Evropský hospodářský a sociální výbor.....	11, 31
konzultace.....	3, 30, 31, 48
legitimita.....	20, 84
lobbování.....	6, 15, 16, 24, 26, 27, 38, 41, 42, 46, 51, 54, 55, 57, 64, 75
Nestátní neziskové organizace.....	6, 84
oborové sítě.....	12
Oborové sítě.....	3, 6, 10, 71
ovlivňování veřejné politiky.....	17
participativní demokracie.....	29
politiky Evropské unie.....	5, 67
Politiky Evropské unie.....	28
případová studie.....	37
reprezentativnost.....	24, 31
síťování.....	9